NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
VERICA TRSTENJAK
prednesené 16. júna 2011 [1]

I — Úvod

1. Rakúsky Oberster Gerichtshof (ďalej len „vnútroštátny súd“) predložil Súdnemu dvoru na základe článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý obsahuje niekoľko otázok týkajúcich sa výkladu článku 4 smernice Rady 79/7/EHS z 19. decembra 1978 o postupnom vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením [2].

2. Tieto otázky vznikli v spore medzi príjemkyňou starobného dôchodku Waltraud Brachnerovou (ďalej len „žalobkyňa vo veci samej“) a Pensionsversicherungsanstalt (ďalej len „žalovaná vo veci samej“) o sume dôchodku, na ktorý má W. Brachner právo. Základ sporu tvorí predovšetkým otázka, či v rámci každoročnej valorizácie dôchodkov podľa vývoja kúpnej sily, ktorá je stanovená vnútroštátnou právnou úpravou dôchodkového poistenia, bola žalobkyňa vo veci samej diskriminovaná v porovnaní s ostatnými poberateľmi dôchodku na základe pohlavia. V tejto súvislosti napokon vzniká otázka zlučiteľnosti komplexných mechanizmov vnútroštátnej sociálnej politiky so zásadou rovnosti zaobchádzania s mužmi a so ženami, ktorá je zakotvená v práve EÚ a vyjadrená v smernici 79/7/EHS. V tomto ohľade je predovšetkým sporné to, či sa pôsobnosť smernice 79/7/EHS vôbec vzťahuje na uvedené mechanizmy. Ďalej je potrebné preskúmať, či v prejednávanej veci existujú rozdiely v zaobchádzaní medzi mužskými a ženskými poberateľmi dôchodku, ktoré môžu byť prípadne objektívne odôvodnené.

3. Účelom tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania je predovšetkým dospieť k vyjasneniu zlučiteľnosti jednotlivých ustanovení rakúskeho systému valorizácie dôchodkov s právom EÚ po tom, ako sa rakúsky Verfassungsgerichtshof (Ústavný súd) v rozhodnutí z 24. septembra 2009 už vyjadril k ústavnosti týchto ustanovení, najmä

1 — Jazyk konania: nemčina.
Jazyk prednesu: nemčina.
2 — Ú. v. ES L 6, 1979, s. 24; Mim. vyd. 05/001, s. 215.

k otázke ich zlučiteľnosti so zásadou rovnosti, ako aj so základným právom na nedotknuteľnosť vlastníctva, ktoré je ústavne zaručené. Verfassungsgerichtshof v rozhodnutí potvrdil ústavnosť týchto ustanovení a v súlade s tým zamietol okrem iného ako nedôvodné návrhy na zrušenie sporných ustanovení, ktoré podali mnohé rakúske súdy vrátane vnútroštátneho súdu.

4. Rovnoprávnosť žien z osobného, spoločenského a právneho hľadiska je jedným z hlavných výdobytkov európskej kultúry. Je výsledkom historického vývoja, ktorý začal v období osvietenstva teóriou o ľudských právach a v minulom storočí sa vďaka nasadeniu mnohých žien v boji za slobodu a sebaurčenie rovnoprávnosť presadila. Dôkazom toho je zakotvenie myšlienky rovnoprávnosti v mnohých deklaráciách a právnych nástrojoch v rozličných oblastiach [3].

3 — Priekopníčkou myšlienky rovnoprávnosti žien bola Maria Gouze, známa aj ako Olympia de Gouges (1748 – 1793), ktorá v roku 1791 zostavila Deklaráciu práv ženy a občianky (Déclaration des droits de la Femme et de la Citoyenne). Zásluhy za angažovanosť v boji proti diskriminácii žien v pracovnom živote patria aj Marii Curie-Skłodowskej (1867 – 1934), ktorá ako prvá žena prednášala na Sorbonne a získala Nobelovu cenu.

II — Právny rámec

A — *Právo Únie* [4]

5. Prvé štyri články smernice 79/7/EHS znejú takto:

„*Článok 1*

Účelom tejto smernice je postupné vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením, ďalej len ‚zásada rovnakého zaobchádzania' v oblasti sociálneho zabezpečenia a v ďalších súčastiach sociálnej ochrany uvedených v článku 3.

Článok 2

Táto smernica sa vzťahuje na pracujúce osoby – vrátane samostatne zárobkovo činných osôb, pracovníkov a samostatne zárobkovo činných osôb, ktorých činnosť je prerušená z dôvodu choroby, úrazu alebo nedobrovoľnej nezamestnanosti, ako aj osoby hľadajúce zamestnanie – a na pracovníkov a samostatne

4 — V súlade s pojmami používanými v ZEÚ a ZFEÚ je výraz „právo Únie" použitý ako súhrnný pojem pre právo Spoločenstva a právo Únie. Pokiaľ sa v nasledujúcom texte hovorí o ustanoveniach primárneho práva, uvádzajú sa ustanovenia platné *ratione temporis*.

zárobkovo činné osoby, ktorí sú na dôchodku alebo v invalidite.

Článok 3

1. Táto smernica sa vzťahuje na:

a) zákonné systémy, ktoré poskytujú ochranu pred týmito rizikami:

— choroba,

— invalidita,

— staroba,

— pracovné úrazy a choroby z povolania,

— nezamestnanosť;

b) sociálnu pomoc, pokiaľ je jej cieľom doplniť alebo nahradiť systémy uvedené pod písmenom a).

2. Táto smernica sa nevzťahuje na opatrenia týkajúce sa pozostalostných dávok ani na opatrenia týkajúce sa rodinných dávok, s výnimkou prípadu rodinných dávok, poskytovaných prostredníctvom zvýšenia dávok patriacich vzhľadom na riziká uvedené v odseku 1 písm. a).

3. S cieľom zabezpečiť vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania v zamestnaneckých systémoch Rada na návrh Komisie prijme ustanovenia, ktoré vymedzia jej podstatu, rozsah a spôsoby jej uplatňovania.

Článok 4

1. Zásadou rovnakého zaobchádzania sa rozumie, že neexistuje žiadna priama či nepriama diskriminácia z dôvodu pohlavia, najmä s odvolaním sa na manželský alebo rodinný stav, predovšetkým pokiaľ ide o

— rozsah jednotlivých systémov a podmienky prístupu k nim,

— povinnosť platiť príspevky a výpočet výšky príspevkov,

— výpočet dávok vrátane ich zvýšenia s ohľadom na manžela/manželku a závislé osoby, a podmienky určujúce trvanie a zachovanie nároku na dávky.

2. Zásada rovnakého zaobchádzania sa nedotýka ustanovení o ochrane žien z dôvodu materstva.“

B — *Vnútroštátne právo*

6. Relevantné vnútroštátne ustanovenia sú ustanovenia Bundesgesetz über die Allgemeine Sozialversicherung z 9. septembra 1955 (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, ďalej len „ASVG“) [5]. Ustanovenia § 108 a nasl. ASVG upravujú rozsiahly systém valorizácie dôchodkov.

7. § 108 ods. 5 ASVG definuje valorizačný koeficient takto:

„Valorizačný koeficient: Spolkový minister sociálneho zabezpečenia, generácií a ochrany spotrebiteľov je každoročne povinný stanoviť nariadením valorizačný koeficient (§ 108f) na nasledujúci kalendárny rok, a to najneskôr do 30. novembra daného roka. Nariadenie sa predloží na schválenie spolkovej vláde. Ak nie je určené inak, valorizačný koeficient sa použije na zvýšenie dôchodkov a penzií, ako aj pevne stanovených súm v oblasti sociálneho zabezpečenia závislých od výkonu.“

8. § 108f ASVG stanovuje:

„1. Spolkový minister sociálneho zabezpečenia, generácií a ochrany spotrebiteľov stanoví na každý kalendárny rok valorizačný koeficient, pričom sa zohľadní referenčná hodnota podľa § 108e ods. 9 bodu 1.

2. Referenčná hodnota sa stanoví tak, aby bolo zvýšenie dôchodkov v dôsledku valorizácie v súlade s referenčnou hodnotu zvýšených spotrebiteľských cien podľa odseku 3. Referenčná hodnota sa zaokrúhli na tri desatinné miesta.

3. Zvýšenie spotrebiteľských cien sa vypočíta na základe priemerného zvýšenia počas dvanástich kalendárnych mesiacov do júla toho roka, ktorý predchádza roku valorizácie, pričom sa uplatní index spotrebiteľských cien v roku 2000 alebo iný index, ktorý ho nahradí....“

9. § 108h ASVG upravuje ročné valorizácie dôchodkov takto:

„1. S účinnosťou od 1. januára každého roka sa

a) všetky dôchodky z dôchodkového poistenia, pre ktoré rozhodný deň... je pred 1. januárom tohto roka,

b) ...

vynásobia valorizačným koeficientom....“

5 — Bundesgesetz vom 9. September 1955 über die Allgemeine Sozialversicherung [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz – ASVG (Všeobecný zákon o sociálnom poistení z 9. septembra 1955)], BGBl. 189/1955, naposledy zmenený a doplnený spolkovým zákonom BGBl. I 150/2009.

10. Spolkový minister nariadením [6] na rok 2008 stanovil valorizačný koeficient 1,017. To znamená, že v roku 2008 boli v zásade všetky dôchodky podľa ASVG zvýšené o 1,7 %.

11. Odlišne od toho však § 634 ods. 10 ASVG v znení spolkového zákona, BGBl. I 101/2007 [7] upravuje mimoriadne zvýšenie dôchodkov v roku 2008:

„Na rozdiel od § 108h ods. 1 prvej vety sa v kalendárnom roku 2008 všetky dôchodky, ktoré sú vyššie ako 746,99 eura mesačne, nevynásobia valorizačným koeficientom, ale sa zvýšia nasledujúcim spôsobom. Ak je suma dôchodku mesačne

1. od 746,99 eura do 1 050 eur, dôchodok sa zvýši o 21 eur;

2. od 1 050 eur do 1 700 eur, vynásobí sa koeficientom 1,020;

3. od 1 700 eur do 2 161,50 eura, zvýši sa o percentuálnu sadzbu, ktorá medzi uvedenými hodnotami lineárne klesá z 2,0 % na 1,7 %;

4. viac ako 2 161,50 eura, zvýši sa o 36,75 eura.“

12. Dôchodcovia, ktorých dôchodok je z dôvodu krátkej dĺžky doby poistenia alebo nízkeho vymeriavacieho základu taký nízky, že už nedosahuje sumu životného minima, majú podľa § 292 ASVG nárok na vyrovnávací príspevok. Toto životné minimum je z hľadiska práva sociálneho zabezpečenia stanovené na základe tzv. sadzby vyrovnávacieho príspevku. Podľa ustanovenia § 292 ods. 2 ASVG treba pri zisťovaní nároku na vyrovnávací príspevok zohľadniť aj celkový čistý príjem

6 — BGBl. II 337/2007.

7 — Spolkový zákon, ktorým sa menia a dopĺňajú spolkový zákon o zdravotníckych a kúpeľných zariadeniach, zákon o lekároch z roku 1998, zákon o súkromných zdravotníckych zariadeniach a fondoch financovania, všeobecný zákon o sociálnom poistení, zákon o sociálnom poistení živnostníkov, zákon o sociálnom poistení poľnohospodárov, zákon o zdravotnom a úrazovom poistení úradníkov, zákon o poistení pre prípad nezamestnanosti z roku 1977, zákon o osobitnej podpore, zákon o zabezpečení príslušníkov armády, zákon o zabezpečení vojnových obetí z roku 1957 a zákon o vyrovnávaní rodinných výdavkov z roku 1967 (spolkový zákon, ktorým sa vykonáva zosúladenie právnych predpisov s dohodou podľa článku 15a spolkového ústavného zákona o organizácii a financovaní zdravotníctva v rokoch 2008 – 2013) (Bundesgesetz, mit dem das Bundesgesetz über Krankenanstalten und Kuranstalten, das Ärztegesetz 1998, das Privatkrankenanstalten-Finanzierungsfondsgesetz, das Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, das Gewerbliche Sozialversicherungsgesetz, das Bauern-Sozialversicherungsgesetz, das Beamten-, Kranken- und Unfallversicherungsgesetz, das Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977, das Sonderunterstützungsgesetz, das Heeresversorgungsgesetz, das Kriegsopferversorgungsgesetz 1957 und das Familienlastenausgleichsgesetz 1967 geändert werden) (Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesens für die Jahre 2008 bis 2013), BGBl. I 101/2007.

manželov žijúcich v spoločnej domácnosti. Súčasne so zmenou § 634 ods. 10 ASVG bola tou istou zmenou a doplnením zákona sadzba vyrovnávacieho príspevku zvýšená zo 726 na 747 eur (cca 2,81 %) a pre manželov žijúcich v spoločnej domácnosti zvýšená z 1 091,14 eura na 1 120 eur (cca 2,58 %) [článok 4 bod 41 písm. a) a b) zákona v znení zmien a doplnení].

III — Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálna otázka

13. Žalobkyňa narodená 8. júna 1947 poberá od žalovanej dôchodkovej poisťovne starobný dôchodok podľa ASVG. Suma tohto dôchodku dosahovala v roku 2007 mesačne výšku 368,16 eura hrubého. Rozhodnutím z 8. mája 2008 stanovila žalovaná dôchodok žalobkyne od 1. januára 2008 pri zohľadnení valorizačného koeficientu 1,017 stanoveného na rok 2008 vo výške 374,42 eura hrubého mesačne.

14. Proti tomuto rozhodnutiu smeruje žaloba, ktorou sa domáha vyplácania dôchodku vo výške 389,16 eura hrubého mesačne od 1. januára 2008. Vnútroštátnym zákonodarcom vykonaná valorizácia dôchodkov k 1. januáru 2008 je v rozpore so zásadou rovnosti a so základným právom na vlastníctvo a z dôvodu nepriamej diskriminácie žien tiež v rozpore s článkom 4 smernice Rady 79/7/EHS.

15. Súd prvého stupňa žalobnému návrhu vyhovel s odôvodnením, že v tomto prípade došlo k neprípustnej nepriamej diskriminácii žien. Odvolací súd vyhovel odvolaniu podanému žalovanou. Uložil jej povinnosť, aby žalobkyni od 1. januára 2008 vyplácala dôchodok iba vo výške 374,42 eura hrubého mesačne, ktorá už bola stanovená v rozhodnutí dôchodkovej poisťovne, a zamietol návrh v rozsahu, v akom prekračoval túto sumu dôchodku. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa opravný prostriedok „Revision“, v ktorom žiada, aby došlo k opätovnému potvrdeniu rozsudku súdu prvého stupňa.

16. Oberster Gerichtshof v rámci prebiehajúceho konania o opravnom prostriedku „Revision“ podal rakúskemu Verfassungsgerichtshof návrh na zrušenie slovného spojenia „ktoré sú vyššie ako 746,99 eura mesačne“ v § 634 ods. 10 ASVG v znení spolkového zákona BGBl. 101/2007 a slovného spojenia „od 746,99 eura“ v § 634 ods. 10 bode 1 ASVG v znení spolkového zákona BGBl. 101/2007. Návrh na zrušenie odôvodnil tým, že ustanovenia, ktoré stanovovali mimoriadne zvýšenie

dôchodkov za rok 2008 len pre dôchodky, ktoré boli vyššie než 749,99 eura, boli v rozpore so zásadou rovnosti. Verfassungsgerichtshof vo svojom rozhodnutí z 24. septembra 2009 zamietol v spojenom konaní tento a celkovo 13 podobných návrhov rakúskych súdov. Po doručení tohto rozhodnutia bolo nevyhnutné z úradnej povinnosti pokračovať v konaní o opravnom prostriedku „Revision“.

17. Predmetom konania vo veci samej je teda medzi účastníkmi konania stále sporná otázka o tom, či je zákonodarcom stanovená valorizácia dôchodkov na rok 2008 z dôvodu nepriamej diskriminácie žien v rozpore s ustanovením článku 4 smernice 79/7/EHS. Oberster Gerichtshof pripustil, že má pochybnosti týkajúce sa výkladu tohto ustanovenia smernice. Za týchto podmienok Oberster Gerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 4 smernice Rady 79/7/EHS vykladať v tom zmysle, že sa zákaz diskriminácie stanovený v odseku 1 tohto ustanovenia vzťahuje aj na systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je stanovený právnou úpravou povinného dôchodkového poistenia?

2. V prípade, že sa na prvú prejudiciálnu otázku odpovie kladne:

Má sa článok 4 smernice Rady 79/7/EHS vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátne ustanovenie o ročnej valorizácii dôchodkov, podľa ktorého je pre určitú skupinu poberateľov minimálneho dôchodku stanovené potenciálne menšie zvýšenie než pre iných poberateľov dôchodku, pokiaľ sa táto nevýhodná úprava vzťahuje na 25 % mužov, ale až na 57 % žien, ktoré poberajú dôchodok, pričom to nie je objektívne odôvodnené?

3. V prípade, že sa na druhú prejudiciálnu otázku odpovie kladne:

Môže byť znevýhodnenie žien pri ročnom zvyšovaní ich dôchodku odôvodnené skorším vekom, od ktorého sa im poskytuje dôchodok, a/alebo dlhším obdobím poberania dôchodku u žien a/alebo tým, že sadzba pre minimálny príjem stanovený právnymi predpismi o sociálnom zabezpečení (sadzba vyrovnávacieho príspevku) bola neprimerane zvýšená, keď ustanovenia o poskytnutí minimálneho príjmu stanoveného právnymi predpismi o sociálnom zabezpečení (vyrovnávací príspevok) stanovujú započítanie iných vlastných príjmov poberateľa dôchodku ako aj príjmov jeho manželského partnera, ktorý s ním žije v spoločnej domácnosti, zatiaľ čo u ostatných poberateľov dôchodku dochádza

k zvýšeniu dôchodkov bez započítania iných vlastných príjmov poberateľa dôchodku alebo príjmov jeho manželského partnera?“

IV — Konanie na Súdnom dvore

18. Návrh na začatie prejudiciálneho konania z 9. februára 2010 bol do kancelárie Súdneho dvora doručený 8. marca 2010.

19. V lehote stanovenej v článku 23 Štatútu Súdneho dvora predložila písomné pripomienky rakúska vláda, vláda Írska a Európska komisia.

20. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 13. apríla 2011, sa zúčastnili zástupcovia rakúskej vlády a Írska, ako aj Komisie, aby predniesli svoje ústne pripomienky.

V — Hlavné tvrdenia účastníkov konania

A — *O prvej prejudiciálnej otázke*

21. Rakúska vláda zastáva názor, že hoci sa smernica 79/7/EHS podľa svojho znenia nevzťahuje na valorizáciu dôchodkov, účel smernice, ktorým je rovnosť mužov a žien v oblasti sociálneho zabezpečenia, musí viesť k pozitívnemu výsledku.

22. Írsko navrhuje, aby odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku znela, že článok 4 smernice 79/7/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je stanovený právom zákonného dôchodkového poistenia, nespadá do rozsahu pôsobnosti zákazu diskriminácie stanoveného v článku 1 tejto smernice.

23. Na podporu svojho právneho názoru upozorňuje najprv na to, že plnenie patrí do pôsobnosti smernice 79/7/EHS, len pokiaľ sa začleňuje do zákonného systému ochrany pred niektorým z uvedených rizík, je súčasťou takého systému, alebo predstavuje takú formu sociálnej pomoci, ktorá má rovnaký účel. Ak by sa vychádzalo z tejto definície, znamenalo by to, že hlavný dôchodok, ktorý žalobkyňa vo veci samej poberá od dovŕšenia 60. roku života, patrí do pôsobnosti smernice 79/7/EHS. Naproti tomu ročná valorizácia dôchodkov v Rakúsku slúži na iný účel, a to na zaručenie úrovne minimálneho príjmu pre všetkých dôchodcov. Priama súvislosť s účelom ochrany pred rizikami veku preto neexistuje.

24. Írsko ďalej uvádza analógiu s judikatúrou k článku 46 a článku 51 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva [8], podľa ktorej Súdny dvor rozlišuje medzi základným starobným dôchodkom a valorizáciou v dôsledku zmien cenovej hladiny atď. Na základe uvedenej judikatúry by sa muselo rozlišovať medzi prvotným výpočtom starobného dôchodku (čiže postupom na určenie sumy dôchodku splatného pri prvom poberaní) a neskoršími valorizáciami, na základe ktorých sa sadzba plnenia zmení o určitú sumu alebo percentuálnu sadzbu po zohľadnení faktorov, ako je inflácia.

25. Podľa názoru Írska spadá prvotný výpočet starobného dôchodku pod pojem „výpočet dávok“, a teda do pôsobnosti smernice 79/7/EHS. Neskoršie valorizácie zohľadňujúce životné náklady však nepatria k „výpočtu dávok“, a preto sa na ne nevzťahuje článok 4 ods. 1.

26. Komisia navrhuje, aby odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku znela, že článok 4 smernice 79/7/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že zákaz diskriminácie stanovený v článku 1 tejto smernice sa vzťahuje aj na systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je stanovený právom povinného dôchodkového poistenia.

27. Komisia zastáva názor, že smernica 79/7/EHS sa má vykladať extenzívne a zahŕňa nielen základný výpočet sociálnych dávok, ale aj ich neskoršie zvyšovanie. Smernica by stratila svoju účinnosť, ak by sa vzťahovala len na pôvodné určenie dávky a neskoršie valorizácie by nepatrili do jej pôsobnosti. V krajnom prípade by mohli členské štáty úplne vylúčiť osoby jedného pohlavia z valorizácie dôchodkov, čo by z dlhodobého pohľadu vyvolalo značné rozdiely medzi dôchodkami žien na jednej strane a dôchodkami mužov na strane druhej. Rade ako normotvorcovi nemožno takúto právnu medzeru pripísať.

28. Systém ročnej valorizácie dôchodkov patrí do pôsobnosti smernice 79/7/EHS, pretože predstavuje dávku sociálneho zabezpečenia, ktorá priamo a oprávnene súvisí s ochranou pred rizikami, ktoré sú uvedené v článku 3 ods. 1 smernice, konkrétne, že s vekom klesá príjem potrebný na pokrytie životných nákladov, resp. kúpna sila. Cieľom valorizácie dôchodkov je zaistiť hodnotu dôchodkov a zachovať ich kúpnu silu. Okrem toho je valorizácia priamo spojená aj s prvotne priznanou sumou, ktorá slúži ako vymeriavací základ na percentuálne zvýšenie.

8 — Ú. v. ES L 149, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35; konsolidované znenie Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1.

29. Ak by sa aj vychádzalo z toho, že neskoršie zvýšenie dôchodkov nespadá pod pojem „výpočet“, nemožno z toho vyvodiť, že sa smernica nevzťahuje na neskoršie valorizovanie dôchodkov. Výpočet v článku 4 smernice 79/7/EHS nie je taxatívny, čo dokazuje aj znenie ustanovenia („predovšetkým“).

B — *O druhej prejudiciálnej otázke*

30. Rakúska vláda navrhuje, aby odpoveď na druhú prejudiciálnu otázku znela tak, že za predpokladu, že sa na systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je súčasťou právnej úpravy povinného dôchodkového poistenia, vzťahuje zásada rovnakého zaobchádzania podľa článku 4 smernice, treba toto ustanovenie vykladať v tom zmysle, že vnútroštátne ustanovenie o ročnej valorizácii dôchodkov, na základe ktorého je pre určité skupiny poberateľov dôchodku stanovené potenciálne nižšie zvýšenie, nepredstavuje diskrimináciu na základe pohlavia, pretože v tejto skupine osôb sa vo vzťahu k celkovému počtu poberateľov dôchodku podstatne nedotýka jedného pohlavia alebo priamo neexistuje iná skupina osôb na porovnanie jej postavenia s postavením údajne znevýhodnenej skupiny.

31. V tejto súvislosti na úvod konštatuje, že o percentuálnych sadzbách dotknutých osôb mužského (25 %) a ženského (57 %) pohlavia medzi poberateľmi najnižších dôchodkov, ktoré uvádza vnútroštátny súd, nie je možné tvrdiť, že predmetné opatrenie predstavuje v zmysle judikatúry „podstatné percentuálne znevýhodnenie jedného pohlavia voči druhému“. Aj keď judikatúra neumožňuje stanoviť určitú percentuálnu sadzbu, od ktorej by išlo o nepriamu diskrimináciu, v predmetnom prípade nie sú percentuálne rozdiely tak závažné ako v iných prípadoch, aby sa skutočne mohli považovať za diskrimináciu.

32. Okrem toho poukazuje na to, že opatrenia v oblasti dôchodkového systému majú odlišný vplyv na obe pohlavia, čo je spôsobené rozdielnou kariérnou dráhou žien a mužov. Ak by sa v prípade všetkých opatrení zákonodarcu vychádzalo len z percentuálneho vplyvu na pohlavia, členské štáty by v rozpore s doterajšou judikatúrou Súdneho dvora stratili svoju nezávislosť pri tvorbe vnútroštátnej sociálnej politiky, ktorú im priznáva európske právo. Vedie to k záveru, že v budúcnosti sa za diskrimináciu nebude môcť považovať len lineárna úprava všetkých dávok prostredníctvom jednotnej percentuálnej sadzby.

33. Podľa názoru rakúskej vlády možno existenciu diskriminácie posudzovať len v prípade, ak sa situácia každej skupiny uvedie do pomeru k celkovému počtu poberateľov dôchodku. Z analýzy príslušných percentuálnych sadzieb vyplýva, že miera väčšieho vplyvu na ženy v nijakom prípade nestačí na to, aby bola dôvodom diskriminácie na základe pohlavia, a právna úprava teda už len z tohto dôvodu nie je v rozpore so smernicou 79/7/EHS. Bez ohľadu na to upozorňuje, že na potvrdenie diskriminácie musí existovať jednoznačná porovnávacia skupina. V prípade valorizácie dôchodkov v roku 2008 však jednoznačná porovnávacia skupina neexistuje, pretože v závislosti od individuálnej situácie, resp. situácie prípadného manželského partnera, môže byť relevantná iná valorizačná suma.

34. Írsko navrhuje odpovedať na druhú prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že článok 4 smernice 79/7/EHS nie je prekážkou vnútroštátnej úpravy každoročnej valorizácie dôchodkov, podľa ktorej je pre určitú skupinu poberateľov najnižších dôchodkov stanovené potenciálne nižšie zvýšenie ako pre iných poberateľov dôchodkov.

35. Írsko zastáva názor, že v prvom rade treba zistiť, s akou situáciou je možné porovnať situáciu žalobkyne vo veci samej. Po druhé treba určiť, či sa s touto osobou (alebo skupinou osôb) zaobchádza priaznivejšie ako s W. Brachnerovou. V prípade kladnej odpovede je potrebné stanoviť, či týmto rozdielnym zaobchádzaním dochádza k zvýhodneniu osoby opačného pohlavia. Ak je odpoveď na poslednú otázku kladná, je potrebné zistiť, či rozdielne zaobchádzanie možno odôvodniť objektívnymi dôvodmi, ktoré nesúvisia s pohlavím. Írsko dospelo k záveru, že porovnania, ktoré vykonal vnútroštátny súd, nesúvisia so situáciou žalobkyne vo veci samej, takže ide o hypotetické prejudiciálne otázky, ktoré sú preto neprípustné.

36. V prípade, ak by Súdny dvor na rozdiel od tejto argumentácie považoval prejudiciálne otázky za prípustné, Írsko uvádza, že zo skutkového stavu, ktorý opísal vnútroštátny súd, nie je možné určiť, či sa so žalobkyňou vo veci samej (alebo so skupinou osôb, do ktorej patrí) zaobchádzalo menej priaznivo ako s identifikovateľnou porovnávanou osobou mužského pohlavia (alebo porovnávanou skupinou, ktorú tvoria prevažne muži). Je síce preukázateľné, že dôchodky niektorých skupín poberateľov sa percentuálne zvýšili viac než dôchodky iných skupín. Nie všetky tieto skupiny ale tvorili prevažne muži.

37. Podľa názoru Írska nie je zrejmé, do akej miery môže byť systém vyplácania vyrovnávacieho príspevku diskriminujúci. 54 % poberateľov vyrovnávacieho príspevku tvoria ženy,

čo je percentuálna sadzba takmer rovnaká ako počet žien spomedzi všetkých dôchodcov (53 %). Nie je teda možné tvrdiť, že skupinu poberateľov vyrovnávacieho príspevku tvoria prevažne muži alebo prevažne ženy. Odráža len percentuálne podiely na celkovej populácii dôchodcov. Základný dôchodok sa valorizuje bez toho, aby sa doň započítali iné príjmy (takže platia iné zásady ako v oblasti vyrovnávacieho príspevku). Tieto zásady však platia pre poberateľov minimálneho dôchodku (ktorými sú prevažne ženy), ako aj pre poberateľov vysokých dôchodkov (ktorými sú prevažne muži). Nie je preto možné konštatovať, že by obe uvedené metódy výpočtu viedli k uprednostneniu skupiny, ktorú tvoria prevažne muži, pred skupinou zloženou najmä zo žien. Aj keby bola skupina poberateľov vyšších dôchodkov (ktorými sú väčšinou muži) akýmkoľvek spôsobom uprednostnená, skupinu údajne znevýhodnených osôb (poberateľov vyrovnávacieho príspevku) netvoria väčšinou ženy.

38. Írsko napokon uvádza, že rozdielny postup pri zohľadnení príjmov na účely vyrovnávacieho príspevku a bežného dôchodku môže byť v medziach voľnej úvahy členského štátu, ktorý môže nezávisle rozhodnúť o tom, že v prípade niektorých dávok zohľadní majetkové pomery poberateľa dávky a v prípade iných tak neurobí.

39. Komisia navrhuje, aby sa na druhú prejudiciálnu otázku odpovedalo tak, že článok 4 smernice 79/7/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej úprave ročnej valorizácie dôchodkov, podľa ktorej je pre určitú skupinu poberateľov minimálneho dôchodku stanovené potenciálne nižšie zvýšenie ako pre iných poberateľov dôchodku, pokiaľ má táto úprava negatívne účinky na 25 % mužských, ale až na 57 % ženských poberateľov dôchodku, s výnimkou situácie, keď sa to dá odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nijako nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia.

40. Na odôvodnenie svojho právneho názoru uvádza, že v zmysle ustálenej judikatúry ide o rozdielne zaobchádzanie, ak podiel ženských pracovníčok, ktoré nespĺňajú určitú podmienku na to, aby sa na ne vzťahovala ochrana pred výpoveďou, predstavuje „výrazne nižší percentuálny podiel“ alebo „nižší, ale dlhšie obdobie pretrvávajúci relatívne konštantný rozdiel“. Pokiaľ ide o údaje uvedené vnútroštátnym súdom, z ktorých vyplýva, že 57 % žien v porovnaní s 25 % mužov poberá minimálny dôchodok, nemožno spochybniť, že negatívne sú dotknuté predovšetkým ženy a že objektívne ide teda o diskrimináciu žien.

Diskriminácia je o to závažnejšia, že medzi osobami, ktoré nepoberajú nijaký vyrovnávací príspevok, je oveľa viac žien ako mužov.

v starobe. Osoby ako žalobkyňa vo veci samej, ktoré (samy alebo na základe príjmov manželských partnerov) disponovali ďalšími príjmami, však takéto opatrenie sociálnej politiky nepotrebujú. V ich prípade treba vychádzať z toho, že práve vďaka ďalším príjmom nie sú ohrozené chudobou v starobe, a preto nepotrebujú valorizáciu, ktorá by bola vyššia, ako stanovuje index spotrebiteľských cien.

C — *O tretej prejudiciálnej otázke*

41. Rakúska vláda navrhuje, aby odpoveď na tretiu prejudiciálnu otázku znela tak, že pokiaľ by mal Súdny dvor potenciálne nižšie zvýšenie pre určitú skupinu poberateľov dôchodku predsa len považovať za diskrimináciu žien, táto je odôvodnená na základe neoddeliteľnej súvislosti s mimoriadnym zvýšením vyrovnávacieho príspevku a s tým spojeným účelom boja s chudobou (ako legitímnym cieľom sociálnej politiky); toto opatrenie je vhodné aj na dosiahnutie cieľov a neprekračuje potrebnú mieru toho, čo je nevyhnutné. Zohľadnenie ostatných príjmov poberateľa dôchodku, ako aj príjmov jeho manželského partnera, ktorý s ním žije v spoločnej domácnosti, alebo osoby, s ktorou uzavrel registrované partnerstvo, v prípade vyrovnávacieho príspevku nie je pre uvedené prekážkou.

43. Rakúska vláda ďalej poukázala na rozhodnutie rakúskeho Verfassungsgerichtshof z 24. septembra 2009, v ktorom tento súd uviedol, že valorizácia dôchodkov na rok 2008 je v súlade s ústavou a neporušuje nijaké základné práva, predovšetkým však zásadu rovnosti. Okrem toho Verfassungsgerichtshof uznal priamy vzťah (súvislosť) medzi valorizáciou dôchodkov a mimoriadnym zvýšením vyrovnávacieho príspevku. Posledný uvedený príspevok preto treba zohľadniť pri posudzovaní zvýšenia dôchodkových dávok na základe mimoriadnej valorizácie dôchodkov v roku 2008.

42. Pokiaľ ide o odôvodnenie mimoriadneho zvýšenia sadzby vyrovnávacieho príspevku, rakúska vláda uvádza, že účelom valorizácie dôchodkov v roku 2008 bola pomoc poberateľom nízkych a minimálnych dôchodkov. Malo ísť o dôležitý krok v boji proti chudobe

44. Írsko navrhuje odpovedať na tretiu prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že diskriminácia ženských poberateľov dôchodkov v prípade ročného zvýšenia ich dôchodku môže

byť odôvodnená, ak je potrebná a vhodná na dosiahnutie sociálnopolitického alebo hospodárskopolitického cieľa, ktorý nijako nesúvisí s diskrimináciou na základe pohlavia. Ak sa členský štát odvoláva na článok 7 ods. 1 písm. a) smernice 79/7/EHS, možno znevýhodnenie odôvodniť aj nižším dôchodkovým vekom a/alebo dlhším obdobím poberania dôchodkových dávok u žien.

45. Na odôvodnenie svojho právneho názoru upozorňuje Írsko na to, že v rámci úpravy sociálneho zabezpečenia treba niektoré skupiny poberateľov sociálnych dávok nevyhnutne podporiť, iné naopak musia byť vylúčené, pričom sa prípadne môžu uplatniť komplexné kritériá a rozlíšenia. Judikatúra Súdneho dvora zahŕňa mnoho prípadov, keď došlo k napadnutiu vnútroštátnej právnej úpravy z dôvodu diskriminácie, a Súdny dvor rozhodol, že kritériá stanovené vo vnútroštátnom práve možno odôvodniť legitímnym cieľom. Hoci rozpočtové hľadisko samo osebe nemôže odôvodniť diskrimináciu na základe pohlavia, Súdny dvor uznal, že potreba zabezpečiť náležité riadenie verejných výdavkov predstavuje legitímny cieľ. Podľa názoru Írska sledujú členské štáty pri rozdeľovaní obmedzeného množstva verejných prostriedkov v rámci každoročnej tvorby štátneho rozpočtu celý rad legitímnych sociálnopolitických a hospodárskopolitických cieľov, okrem iného rozdelenie obmedzených verejných zdrojov rôznym skupinám osôb a riadne riadenie verejných výdavkov. Členské štáty pritom majú rozsiahlu diskrečnú právomoc. Keď je v istom čase potrebná valorizácia sadzieb, môže byť podobne jednoduchšie vykonať paušálne zvýšenie namiesto výpočtu presnej percentuálnej sadzby pre každého jednotlivca. V predmetnom spore rozdelil vnútroštátny súd dôchodky do štyroch kategórií. Mohli by sa ale rozdeliť aj úplne inak. Írska vláda zastáva názor, že v prípade vnútroštátnych správnych orgánov by došlo k enormnému nárastu výdavkov, ak by pri každej úprave musela vykonaniu paušálneho zvýšenia predchádzať potrebná štatistická analýza pomeru medzi počtom mužov a žien.

46. Na záver Írsko uviedlo, že v Rakúsku môže platiť rozdielny vek odchodu do dôchodku pre mužov a ženy. Pokiaľ by to tak bolo, Rakúsko by sa mohlo prípadne odvolať na článok 7 ods. 1 písm. a) smernice 79/7/EHS. Rakúsko by tak bolo oprávnené prijať rozdielne úpravy pre mužov a ženy, ak by tieto úpravy boli „nevyhnutne“ spojené s rozdielnym vekom odchodu do dôchodku.

47. Komisia navrhuje, aby odpoveď na tretiu prejudiciálnu otázku znela tak, že znevýhodnenie žien poberajúcich dôchodok nemožno v prípade ročného zvýšenia ich dôchodku odôvodniť skorším vekom, od ktorého sa im poskytuje dôchodok, dlhším obdobím

poberania dôchodkových dávok, alebo tým, že došlo k neprimeranému zvýšeniu sadzby minimálneho príjmu (sadzby vyrovnávacieho príspevku), ktorú upravuje právo sociálneho zabezpečenia, ak ustanovenia o poskytnutí minimálneho príjmu (vyrovnávacieho príspevku), ktoré sú súčasťou práva sociálneho zabezpečenia, stanovujú započítanie ostatných vlastných príjmov poberateľa dôchodku, ako aj príjmov jeho manželského partnera, ktorý s ním žije v jednej domácnosti, kým v prípade ostatných poberateľov dôchodku dochádza k valorizácii bez zohľadnenia ďalších vlastných príjmov poberateľa dôchodku či príjmu jeho manželského partnera.

Súdny dvor síce členským štátom umožňuje, aby systém upravili podľa vlastného uváženia, avšak prísne vychádza z potreby a vhodnosti pri dosahovaní sociálnopolitických cieľov.

VI — Právne posúdenie

A — *Úvodné poznámky*

1. Základy zákazu diskriminácie v práve Únie

48. Pokiaľ ide o nerovné zaobchádzanie z dôvodu skoršieho veku odchodu do dôchodku alebo dlhšieho obdobia poberania dôchodkových dávok u žien, Komisia upozorňuje na to, že počet dosiahnutých mesiacov poistenia sa zobral do úvahy pri výpočte dôchodku a druhýkrát sa už nemôže zohľadniť. Čo sa týka vyššej priemernej dĺžky života žien, Komisia uvádza, že ide o neprípustný dôvod, pretože vyššia dĺžka života predstavuje typický rozdiel spojený s pohlavím. Okrem toho nie je jasné, v čom presne spočíva legitímny cieľ zvýšenia sadzby vyrovnávacieho príspevku. Komisia napokon poukazuje na to, že pokiaľ ide o systémy sociálneho zabezpečenia,

49. Zásada rovnosti mužov a žien [9] na pracovisku je centrálnym bodom európskeho pracovného práva [10]. Zásada rovnakého zaobchádzania s mužmi a so ženami v pracovnom

9 — Pre podrobný výklad zásady rovnosti mužov a žien v Európe pozri McCRUDDEN, C., PRECHAL, S.: *The Concepts of Equality and Non-Discrimination in Europe: A practical approach*, správa Európskej komisie. Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a rovnaké príležitosti, 2009.

10 — V tomto zmysle: KRIMPHOVE, D.: *Europäisches Arbeitsrecht*. München 1996, s. 140.

živote je na úrovni medzinárodného pracovného práva zakotvená v Dohovore Medzinárodnej organizácie práce č. 100 z 29. júna 1951 o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty, ktorý ratifikovalo mnoho štátov. Pokiaľ ide o pracovné právo Európskej únie, v článku 16 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva [11], na ktorú sa odvoláva aj preambula k Zmluve o EÚ, ako aj článok 136 ods. 1 ES je uvedená požiadavka rovnakého zaobchádzania a vytvárania rovnakých príležitostí pre mužov a ženy. Okrem toho primárne právo v článku 2 a článku 3 ods. 2 ES predpisuje podporovať rovnoprávnosť medzi mužmi a ženami. Súdny dvor v ustálenej judikatúre zdôraznil elementárny význam tejto zásady aj tým, že ju označil za základné pravidlo práva Spoločenstva. [12]

50. Právne záväzné východisko na rovnaké zaobchádzanie s pracovníkmi oboch pohlaví zakotvil normotvorca na úrovni Únie do primárneho práva spočiatku len v otázke odmeňovania, a to v článku 141 ES (článok 157 ZFEÚ). Toto ustanovenie ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť uplatňovanie zásady „rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty“. Súdny dvor túto zásadu prostredníctvom výkladu rozvinul na komplexnú antidiskriminačnú právnu úpravu. Keďže tento predpis sa vzťahuje výlučne na skutkové okolnosti odmeňovania a nie na všeobecnú rovnoprávnosť pohlaví v pracovnom živote, normotvorca Únie venoval od 70. rokov minulého storočia v mnohých právnych aktoch zvýšenú pozornosť všeobecnej rovnoprávnosti mužov a žien, pričom upravil aj aspekty práva sociálneho zabezpečenia, napríklad v súvislosti s právom pracovníkov na dávky sociálneho zabezpečenia [13]. K schváleným právnym aktom patrí smernica 79/7/EHS, ktorá je relevantná pre predmetnú vec a pokrýva špecifickú stránku práva sociálneho zabezpečenia tejto oblasti života, a preto do

11 — Článok 16 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva znie: „Musí sa zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie s mužmi a so ženami. Naďalej sa musia rozvíjať rovnaké príležitosti pre mužov a ženy. Na tento účel treba všade, kde je to potrebné, zintenzívniť aktivity na zabezpečenie vykonávania zásad rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami, najmä pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odmeňovanie, pracovné podmienky, sociálnu ochranu, vzdelanie, odbornú prípravu a rozvoj kariéry. Mali by sa tiež vypracovať opatrenia, ktoré mužom a ženám umožnia zladiť ich profesijné a rodinné povinnosti.“ [*neoficiálny preklad*]

12 — Pozri najmä rozsudky z 8. apríla 1976, Defrenne (nazývaný „Defrenne II“), 43/75, Zb. s. 455, bod 12; z 15. júna 1978, Defrenne (nazývaný „Defrenne III“), 149/77, Zb. s. 1365, body 26 a 27; z 26. februára 1986, Marshall, 152/84, Zb. s. 723, bod 36, a Beets-Proper, 262/84, Zb. s. 773, bod 38. Pozri ďalej rozsudky z 24. februára 1994, Roks a i., C-343/92, Zb. s. I-571, bod 36; zo 6. apríla 2000, Jørgensen, C-226/98, Zb. s. I-2447, bod 39; z 20. marca 2003, Kutz-Bauer, C-187/00, Zb. s. I-2741, bod 60, a z 23. októbra 2003, Schönheit a Becker, C-4/02 a C-5/02, Zb. s. I-12575, bod 85.

13 — Pozri PRECHAL, S.: *Access to equality: An introduction*, *Access to equality between men and women in the European Community*. Brussels 1993, s. 1 a nasl., BIEBACK, K.-J.: *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*. Baden-Baden 1997, s. 22 a nasl. Ako uvádza aj BIEBACK, K.-J.: *Europäisches Sozialrecht*. 5. vyd., Baden-Baden 2010, s. 535, bod 1, normálnu odmenu je však len ťažko možné odlíšiť od dávok podnikových systémov sociálneho zabezpečenia a tieto sa zase len ťažko dajú odlíšiť od zákonných alebo štátnych systémov, už len preto, že podnikové systémy často silne záviseli od štátnych systémov a nemohli byť bez nich zmysluplne upravené.

istej miery dopĺňa ustanovenia článku 141 ES. V neposlednom rade na základe komplementárnej funkcie jej ustanovení o sociálnom zabezpečení, ako aj z dôvodu v tom čase ešte nedostatočných kompetencií Únie v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia bola smernica 79/7/EHS založená na kompetencii prijať vhodné ustanovenia podľa článku 308 ES (článku 352 ZFEÚ).

51. Medzitým však v tejto súvislosti došlo k zásadnej zmene v oblasti európskeho práva sociálneho zabezpečenia, pretože po tom, čo vstúpila do platnosti Amsterdamská zmluva a začal platiť článok 13 ES (článok 19 a nasl. ZFEÚ) a článok 136 a nasl. ES (článok 151 a nasl. ZFEÚ), disponuje Únia rozsiahlymi regulačnými právomocami a antidiskriminačným právom [14], ktoré umožnili schválenie mnohých právnych aktov. V tejto súvislosti treba pripomenúť konečné potvrdenie, ktoré zásada rovnosti mužov a žien získala na základe jej zakotvenia v článku 21 a článku 23 Charty základných práv Európskej únie [15]. Tieto ustanovenia jednak zakazujú diskrimináciu z dôvodu pohlavia a jednak ukladajú Únii a jej členským štátom povinnosť zabezpečiť pri vykonávaní práva Únie rovnosť pohlaví vo všetkých oblastiach.

2. Zahrnutie nepriamej diskriminácie

52. Samotná smernica 79/7/EHS nebola od svojho nadobudnutia účinnosti zmenená a doplnená. Jej praktický význam spočíva predovšetkým v zákaze nepriamych foriem diskriminácie, ktoré sú aj výslovne uvedené v článku 4 ods. 1, pretože v rámci vnútroštátnych úprav sociálneho zabezpečenia už došlo k rozsiahlemu odstráneniu nepriamych foriem diskriminácie [16]. O podozrenie z nepriamej diskriminácie z dôvodu pohlavia ide aj v prípade vnútroštátnej úpravy, ktorá je predmetom sporu, pretože z informácií vnútroštátneho súdu možno odvodiť, že skupinu poberateľov minimálneho dôchodku, na

14 — Pozri rozsudok z 1. marca 2011, Association Belge des Consommateurs Test-Achats a i., C-236/09, Zb. s. I-773, bod 18 a nasl.. Pozri SCHIEK, D.: *Europäisches Arbeitsrecht,* 3. vyd., Baden-Baden 2007, s. 220, a GALATINO, L.: *Diritto comunitario del lavoro*, Turin 2000, s. 46 a nasl.

15 — Ú. v. EÚ C 83, 2010, s. 389.

16 — Pozri KRIMPOVE, D.: c. d., s. 140; HAVERKATE, G., HUSTER, S.: *Europäisches Sozialrecht – Eine Einführung.* Baden-Baden 1999, bod 701, s. 399, ktorí upozorňujú na to, že praktické ťažisko smernice 79/7/EHS spočíva v oblasti nepriamej diskriminácie, ktorá je aj výslovne uvedená v článku 4 ods. 1.

ktorú sa nevzťahuje mimoriadna valorizácia dôchodku, tvoria predovšetkým ženy, hoci táto úprava výslovne nenadväzuje na pohlavie ako na kritérium prípadného rozlíšenia.

53. V prvom rade je však potrebné objasniť, či sa pôsobnosť smernice 79/7/EHS vôbec vzťahuje na valorizáciu dôchodku, ktorá je stanovená vo vnútroštátnom práve. To je predmetom prvej prejudiciálnej otázky. Druhá prejudiciálna otázka sa týka toho, či vzhľadom sa rozdielny vplyv na mužov a ženy – pri absencii objektívneho odôvodnenia – ide o diskrimináciu z dôvodu pohlavia, ktorá je zakázaná na základe článku 4 ods. 1 smernice 79/7/EHS. Treťou prejudiciálnou otázkou by vnútroštátny súd chcel zistiť, či môže byť odôvodnené finančné znevýhodnenie, ktoré utrpí skupina poberateľov dôchodku v dôsledku toho, že sa im – na rozdiel od iných skupín poberateľov dôchodku, pre ktoré táto úprava neplatí – započítajú aj ostatné vlastné príjmy, ako aj príjmy manžela, s ktorým žijú v spoločnej domácnosti. V záujme prehľadnosti je vhodné preskúmať prejudiciálne otázky v uvedenom poradí.

54. Predbežne treba na námietku rakúskej vlády, podľa ktorej už rakúsky Verfassungsgerichtshof označil pochybnosti vnútroštátneho súdu týkajúce sa zlučiteľnosti spornej vnútroštátnej úpravy so zásadou rovnosti zaručenou ústavou – ktorá sa vzťahuje aj na zákaz diskriminácie na základe pohlavia – za nedôvodné, odpovedať, že táto skutočnosť nemá nijaký vplyv na predmetné konanie vo veci samej, pretože v ňom ide výlučne o posúdenie otázky, či právo Únie bráni takejto právnej úprave. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora totiž na účely zabezpečenia prednosti práva Únie fungovanie uvedeného systému spolupráce nevyhnutne vyžaduje, aby sa vnútroštátny súd mohol v priebehu konania v ktoromkoľvek okamihu, ktorý považuje za vhodný, dokonca aj po ukončení incidenčného konania kontroly ústavnosti, slobodne obrátiť na Súdny dvor s akoukoľvek prejudiciálnou otázkou, ktorú pokladá za nevyhnutnú. [17]

B — *O prvej prejudiciálnej otázke*

55. Ako je možné odvodiť z tvrdení vnútroštátneho súdu, medzi účastníkmi konania vo veci samej neexistuje spor o tom, že žalobkyňa vo veci samej ako poberateľka dôchodku spadá do osobnej pôsobnosti smernice 79/7/EHS a úprava, ktorá je predmetom sporu,

17 — Pozri rozsudok z 22. júna 2010, Melki a Abdeli, C-188/10 a C-189/10, Zb. s. I-5667, bod 52.

v zásade tiež patrí do jej vecnej pôsobnosti. Predmetom sporu medzi účastníkmi konania je však to, či sa zákaz diskriminácie stanovený v článku 4 ods. 1 smernice 79/7/EHS vzťahuje aj na systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je stanovený právom povinného dôchodkového poistenia [18].

56. Zdá sa, že spomedzi účastníkov prejudiciálneho konania má iba Írsko odlišný názor na vecnú pôsobnosť smernice 79/7/EHS v konaní vo veci samej. Z tohto dôvodu sa vo svojich úvahách budem tomuto aspektu venovať samostatne. V tejto súvislosti sa najprv treba zaoberať otázkou, či v prípade spornej valorizácie dôchodkov ide o zákonný systém, ktorý umožňuje ochranu pred niektorým z rizík uvedených v článku 3 ods. 1 smernice 79/7. Ako už rozhodol Súdny dvor, dávka patrí do pôsobnosti tejto smernice, len pokiaľ sa začleňuje do zákonného systému ochrany pred niektorým z uvedených rizík, je súčasťou takého systému, alebo predstavuje takú formu sociálnej pomoci, ktorá má rovnaký účel. [19] Inými slovami, dávka musí nepriamo a efektívne súvisieť s ochranou pred niektorým z rizík, ktoré sú uvedené v článku 3 ods. 1. [20]

57. Na to je potrebné zistiť, či toto ustanovenie smernice okrem iného výslovne uvádza „riziká staroby“. K zákonným systémom na ochranu pred rizikami tohto druhu v prvom rade nepochybne patrí starobný dôchodok, ktorý žalobkyni v konaní vo veci samej prináleží na základe zákona. K nemu nevyhnutne patrí aj také pravidelné zvýšenie starobného dôchodku, akým je sporná valorizácia dôchodku, ktorej účelom je, podľa údajov vnútroštátneho súdu [21], zabezpečiť hodnotu dôchodkov a zachovať kúpnu silu, pretože legislatívny účel takých opatrení spočíva podľa vysvetlenia rakúskej vlády [22] v tom, aby boli zvýhodnené osoby chránené pred rizikom, ktoré je typicky spojené s vekom, a to pred chudobou v starobe. Valorizáciou podľa príslušného indexu spotrebiteľských cien by sa totiž malo zabrániť tomu, aby poklesol príjem nevyhnutný na pokrytie životných nákladov, resp. aby klesla jeho kúpna sila. Na výklad smernice teda nie je relevantné, že sa na základe svojho znenia nevzťahuje na valorizáciu dôchodkov, pretože zmysel a účel článku 3 a článku 4 smernice jednoznačne svedčia v prospech takého výkladu, podľa ktorého patrí aj uvedená valorizácia dôchodkov do vecnej pôsobnosti smernice. Len ťažko totiž

18 — Pozri s. 7 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

19 — Pozri rozsudky z 24. júna 1986, Drake, 150/85, Zb. 1995, bod 21; zo 4. februára 1992, Smithson, C-243/90, Zb. s. I-467, bod 12, a zo 16. júla 1992, Jackson a Cresswell, C-63/91 a C-64/91, Zb. s. I-4737, bod 15.

20 — Pozri rozsudok z 11. júla 1996, Atkins, C-228/94, Zb. s. I-3633. Pozri EGGER, J.: *Das Arbeits- und Sozialrecht der EU und die österreichische Rechtsordnung*. 2. vyd., Wien 2005, s. 323.

21 — Pozri s. 16 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

22 — Pozri s. 18 písomných pripomienok rakúskej vlády.

možno tvrdiť, že existuje podstatný rozdiel medzi starobným dôchodkom a jeho neskoršou valorizáciou, keďže valorizácia je napokon len opätovným výpočtom pôvodnej sumy. Zvýšenie dôchodku je ako zákonné opatrenie na zabezpečenie hodnoty, ako správne uviedla Komisia [23], len modalitou výpočtu dôchodku v určitom roku.

58. V prospech tohto tvrdenia možno uviesť nielen to, že suma, ktorá bola pôvodne priznaná ako mesačný dôchodok, sa používa ako vymeriavací základ percentuálneho zvýšenia. Okrem toho treba vziať do úvahy, že pôvodná funkcia starobného dôchodku, teda ochrana pred rizikami staroby, sa nezmenila ani po valorizácii. Na rozdiel od názoru Írska [24] právo poberateľa dôchodku nenadobudne inú právnu kvalitu na základe dodatočnej valorizácie. Systém zvyšovania dôchodkov teda priamo a efektívne súvisí s ochranou pred jedným z rizík uvedených v článku 3 ods. 1. Porovnanie so systémom príspevku k príjmu (Income Support) v Spojenom kráľovstve, ktoré uviedlo Írsko a ktoré bolo predmetom posudzovania vo veci Jackson a Cresswell [25], nie je prijateľné, pretože v prípade príspevku k príjmu ide o dávku, ktorá mala jednoznačne povahu sociálnej pomoci pre osoby s nízkymi mzdami. V určitých osobných situáciách sa udeľovala osobám, ktorým nestačili prostriedky na to, aby pokryli svoje potreby v zmysle vnútroštátneho práva. Súdny dvor určil správne aj to, že článok 3 ods. 1 smernice 79/7/EHS sa na takéto plnenia nevzťahuje. [26] V konaní vo veci samej však neexistuje v nijakom prípade analogická situácia. Valorizácia dôchodkov, o ktorú ide v predmetnom spore, predstavuje, ako poukazuje označenie, dodatočnú zmenu pôvodnej sumy dôchodku, ktorej účelom je zohľadniť zmenené podmienky.

59. V súlade s tým sa aj prispôsobenie sumy, podobne ako pôvodné stanovenie starobného dôchodku, musí považovať za „výpočet dávky“ v zmysle článku 4 ods. 1 smernice. Iný pohľad by v konečnom dôsledku viedol k tomu, že ide buď o právnu medzeru v smernici, alebo zámerom normotvorcu Únie bolo zabrániť v rámci prvého stanovenia starobného dôchodku diskriminácii medzi mužmi a ženami, nie však už v prípade neskorších každoročných valorizácií. Vzhľadom na účel smernice, ktorý je uvedený v jej prvom

23 — Pozri bod 18 písomných pripomienok Komisie.

24 — Pozri bod 37 a nasl. písomných pripomienok Írska.

25 — Rozsudok Jackson a Cresswell, už citovaný v poznámke pod čiarou 19.

26 — Tamže, bod 22.

odôvodnení a ktorým je vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania, sa taký záver sa javí ako neakceptovateľný. Z toho vyplýva, že argumentáciu Írska je potrebné zamietnuť.

60. Na základe uvedeného sa má článok 4 smernice 79/7/EHS vykladať v tom zmysle, že zákaz diskriminácie stanovený v odseku 1 tohto ustanovenia sa vzťahuje aj na systém ročnej valorizácie dôchodkov, ktorý je stanovený právom povinného dôchodkového poistenia.

C — *O druhej prejudiciálnej otázke*

1. Všeobecne

61. Ako správne uviedli všetci účastníci konania, členské štáty disponujú v oblasti sociálnej politiky veľkou mierou voľnej úvahy, a to pokiaľ ide o druh sociálnych ochranných opatrení a konkrétne detaily ich realizácie. [27] Tento priestor na voľnú úvahu však nie je neobmedzený, právo Únie stanovuje členským štátom základné medze, ktoré musia pri tvorbe práva rešpektovať. Článok 4 ods. 1 smernice 79/7/EHS predstavuje podľa judikatúry Súdneho dvora také obmedzenie. [28] Toto ustanovenie smernice totiž zakazuje priamu aj nepriamu diskrimináciu z dôvodu pohlavia v rámci rôznych situácií, ktoré súvisia s poskytovaním dávok sociálneho zabezpečenia. Po tom, čo bolo už určené, že valorizácia dôchodkov, ktorá je predmetom sporu, sa má považovať za „výpočet dávok“ v zmysle tohto predpisu, je ďalej potrebné zistiť, či v prípade, ktorý je základom konania vo veci samej, ide o diskrimináciu.

2. Neutrálne formulovaná právna úprava

62. Priama diskriminácia je, ako už bolo naznačené, od začiatku vylúčená, pretože zvýšenie dôchodku sa poskytuje všetkým poberateľom dôchodku bez osobitnej nadväznosti

27 — Pozri rozsudky z 8. februára 1996, Laperre, C-8/94, Zb. s. I-273, bod 18; zo 14. decembra 1995, Nolte, C-317/93, Zb. s. I-4625, bod 33; z 19. novembra 1992, Molenbroek, C-226/91, Zb. s. I-5943, bod 15, a zo 7. mája 1991, Komisia/Belgicko, C-229/89, Zb. s. I-2205, bod 19.

28 — Pozri rozsudky z 9. februára 1999, Seymour-Smith a Perez, C-167/97, Zb. s. I-623, body 74 a 75; Kutz-Bauer, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, body 55 až 57; z 11. septembra 2003, Steinicke, C-77/02, Zb. s. I-9027, bod 63, a z 18. januára 2007, Confédération générale du travail a i., C-385/05, Zb. s. I-611, body 28 a 29.

na pohlavie. Tento záver nespochybňuje nijaký z účastníkov.

63. Cieľom vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú predmetom sporu a na ktorých je založená táto úprava, jednoznačne nie je zreteľné znevýhodnenie jednej skupiny osôb určitého pohlavia. Systém valorizácie dôchodkov na rok 2008 je skôr zameraný na rozdelenie poberateľov dôchodku do viacerých skupín, ktoré sa navzájom líšia výškou dôchodku, pričom každá z nich podlieha rozdielne veľkej valorizácii, či už formou percentuálnych sadzieb alebo paušálnych súm. Z rozhodnutia rakúskeho Verfassungsgerichtshof z 24. septembra 2009 vo veci ústavnosti valorizácie dôchodkov na rok 2008, na ktorý v rámci svojich argumentov poukazuje rakúska vláda, vyplýva, že uvedená klasifikácia je založená na zásade „sociálneho rozčlenenia" a pôvodne vznikla na základe dohody medzi rakúskou vládou a Österreichischer Seniorenrat (Rakúska rada dôchodcov), ktorá je záujmovým združením dôchodcov v tomto členskom štáte. Rakúska vláda sa poukázaním na historický vývoj tejto reformy a súvisiace relevantné úvahy napokon odvoláva na svoju voľnú úvahu pri valorizácii dôchodkov. Na záver možno v každom prípade súhlasiť s tým, že vnútroštátne ustanovenia, ktoré sú predmetom sporu a na ktorých je založená táto úprava, sú v zmysle judikatúry „neutrálne formulované" [29], čím je vlastne splnená prvá podmienka na konštatovanie nepriamej diskriminácie.

64. Ostáva preskúmať existenciu nepriamej diskriminácie. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že o nepriamu diskrimináciu v zmysle článku 4 ods. 1 smernice 79/7/EHS ide vtedy, ak vnútroštátne opatrenie síce priamo nesúvisí s pohlavím, pokiaľ je sformulované neutrálne, ale v skutočnosti znevýhodňuje oveľa väčšie percento príslušníkov jedného pohlavia, a toto opatrenie nie je odôvodnené objektívnymi skutočnosťami, ktoré sa nezakladajú na diskriminácii z dôvodu pohlavia [30]. Tak je to vtedy, ak zvolené prostriedky slúžia legitímnemu cieľu sociálnej politiky členského štátu,

29 — Ako neutrálne znaky, ktoré úprava uplatňuje, prichádzajú podľa uvedeného názoru J. Eggera, c. d., s. 323, do úvahy také charakteristiky, ako „práca na čiastočný úväzok" alebo „zamestnanie v malom rozsahu". Podobne aj L. Galantino, c. d., s. 194. Podľa publikácie PRECHAL, S.: *Combatting indirect discrimination in community law context, Legal issues of european integration*. 1993/1, Amsterdam, s. 84 a nasl., prichádzajú do úvahy ako neutrálne znaky, ktoré môžu zakryť nepriamu diskrimináciu, aj iné charakteristiky, ako napr. „vekové obmedzenie" (pretože ženy sa od určitého veku venujú výchove detí), „pracovné pomery na kratší pracovný čas" (pretože domáce povinnosti ženám nedovoľujú pracovať na plný úväzok), „požiadavky na vzdelanie" (pretože ženy zriedkavejšie dosahujú vyššie vzdelanie), „fyzický stav", „geografická mobilita" atď.

30 — Pozri okrem iného rozsudky Jørgensen, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 29; z 26. septembra 2000, Kachelmann, C-322/98, Zb. s. I-7505, bod 23; z 9. septembra 2003, Rinke, C-25/02, Zb. s. I-8349, bod 33; Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 67, a z 12. októbra 2004, Wippel z 12. októbra 2004, C-313/02, Zb. I-9483, bod 43.

o ktorého právne predpisy ide, a sú vhodné a potrebné na dosiahnutie tohto cieľa. [31]

65. V súlade s touto definíciou je potrebné preskúmať relevantné problematické okruhy v takomto poradí: najprv treba zistiť, či ide o nerovnaké zaobchádzanie s mužmi a so ženami. Pokiaľ by uvedená diskriminácia bola potvrdená, musí sa následne určiť, či je aj odôvodnená. [32]

3. Rozdielne zaobchádzanie s mužmi a so ženami

66. V súlade s kritériami, ktoré Súdny dvor vytvoril na účely zistenia, či ide o nepriamu diskrimináciu, je ďalej potrebné preskúmať, či sporná úprava „vplýva nepriaznivejšie“ na ženy poberajúce dôchodok ako na mužov, ktorí sú poberateľmi dôchodku [33]. V tejto súvislosti však treba upozorniť na to, že Súdny dvor nepovažuje za skutkovo relevantný každý prípad rozdielneho zaobchádzania, ku ktorému došlo. Z podrobnejšej analýzy doterajšej judikatúry vyplýva skôr to, že podmienkou na to, aby Súdny dvor potvrdil, že ide o relevantné rozdielne zaobchádzanie, je prekročenie určitej „hranice závažnosti“ [34], resp. znevýhodnenie „omnoho väčšieho počtu“ [35], resp. „v skutočnosti percentuálne oveľa viac“ [36] príslušníkov jedného pohlavia v porovnaní s druhým.

67. Určenie, či je v konaní vo veci samej v zmysle judikatúry nevýhodnejšou úpravou skutočne dotknutý „výrazne vyšší percentuálny podiel“ [37] žien poberajúcich dôchodok ako mužov, sa môže vykonať iba posúdením skutočností, analýza ktorých patrí z dôvodu väzby na tému a znalosti špecifických okolností v prvom rade do právomoci vnútroštátneho súdu. Súdny dvor sa môže pri výklade práva Únie opierať len o taký opis skutkového stavu, ktorý vyplýva z uznesenia o predložení

31 — Pozri rozsudky Roks, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, body 33 a 34; Nolte, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, bod 28, a Laperre, už citovaný v poznámke pod čiarou 25, bod 14. G. Thüsing v publikácii *Europäisches Arbeitsrecht*, c. d., s. 69, bod 5, upozorňuje na to, že inštitút nepriamej diskriminácie, podľa ktorého zdanlivo neutrálne predpisy, kritériá alebo postupy špecifickým spôsobom diskriminujú osoby s určitým znakom v porovnaní s ostatnými osobami a tieto predpisy, kritériá alebo postupy nie sú objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa nie sú vhodné a potrebné [pozri definíciu v článku 2 ods. 2 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní (Ú. v. ES L 303, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79)], najprv vznikol v súvislosti s voľným pohybom služieb, predtým, ako sa vo veci Jenkins (rozsudok z 31. marca 1981, 96/80, Zb. s. 911) uplatnil na diskrimináciu z dôvodu pohlavia.

32 — V zásade sa to zhoduje s metódou preskúmania, ktorú navrhli G. Haverkate a S. Huster, c. d., bod 701, s. 399.

33 — Pozri rozsudky Seymour-Smith a Perez, už citovaný v poznámke pod čiarou 28, bod 52; ako aj Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 69.

34 — V tomto zmysle STEINER, J.: *The principle of equal treatment for men and women in social security, Sex equality law in the European Union*. s. 123, poznámka pod čiarou 69, v ktorej sa upozorňuje na to, že Súdny dvor ešte nestanovil hranicu, na základe ktorej by sa účinok úpravy dal označiť za neprimeraný; hoci podstatný rozdiel percentuálnych podielov sa na tento účel javí ako potrebný.

35 — Pozri rozsudky z 27. októbra 1998, Boyle a i., C-411/96, Zb. I-6401, bod 76; z 21. októbra 1999, Lewen, C-333/97, Zb. s. I-7243, bod 34, a zo 16. júla 2009, Gómez-Limón, C-537/07, Zb. s. I-6525, bod 54.

36 — Pozri judikatúru citovanú v poznámke pod čiarou 30.

37 — Pozri rozsudok Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 71.

návrhu na začatie prejudiciálneho konania a z písomných pripomienok, ktoré boli predložené Súdnemu dvoru. [38]

68. Relevantné fakty sú už zhrnuté v druhej prejudiciálnej otázke. Vnútroštátny súd v uznesení o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania subsidiárne vyhlásil, že podľa jeho názoru by o diskrimináciu poberateľov dôchodku, ktorých sa dotkla valorizácia dôchodkov na rok 2008, išlo vtedy, pokiaľ by boli dôchodky nižšie ako sadzba vyrovnávacieho príspevku (747 eur) zvýšené len o 1,7 %, kým dôchodky vo výške od 747 eur do 2 160 eur boli zvýšené viac. Podľa štatistických údajov, ktoré boli predložené v konaní vo veci samej, poberalo dôchodok z vlastnej zárobkovej činnosti (vlastný dôchodok) patriaci do rozsahu pôsobnosti ASVG spolu 1 325 762 osôb (z toho 614 293 mužov a 711 469 žien). V rámci skupiny poberateľov dôchodku poberalo dôchodok vo výške nepresahujúcej sumu 750 eur mesačne (tzv. minimálny dôchodok) spolu 562 463 osôb, pričom dôchodok vo výške nepresahujúcej túto sumu poberalo 408 910 žien a 153 553 mužov. Z toho vyplýva, že v rámci skupiny žien, ktoré sú príjemkyňami dôchodku, predstavuje podiel osôb, ktoré požívali dôchodok vo výške nepresahujúcej sumu 750 eur mesačne, 57 %. Naproti tomu podiel osôb s minimálnym dôchodkom (dôchodok vo výške nepresahujúcej sumu 750 eur mesačne) v rámci skupiny mužov, ktorí sú poberateľmi dôchodku, predstavuje 25 %. Z toho vyplýva, že percento žien, ktoré sú negatívnym spôsobom dotknuté valorizáciou dôchodkov na rok 2008, je v konečnom výsledku približne 2,3-krát vyššie ako v prípade mužov [39].

69. Podľa údajov vnútroštátneho súdu bolo v danom prípade – na základe toho, že Súdny dvor doteraz ešte nestanovil nijakú minimálnu hranicu pre záver, že ide o nepriamu diskrimináciu – vhodné, aby sa Súdnemu dvoru v súlade s právom Únie predložila otázka, či na základe existencie podstatne silnejšieho negatívneho dopadu na ženské pohlavie ide o nepriamu diskrimináciu z dôvodu pohlavia. Možno potvrdiť predpoklad vnútroštátneho súdu v tejto otázke, že Súdny dvor sa doposiaľ nevenoval stanoveniu záväzných limitov, či dokonca určitého percentuálneho rozdielu, od ktorého by išlo o skutkovo potvrdené rozdielne zaobchádzanie [40]. Analýza doterajšej

38 — Pozri rozsudky Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 71; Molenbroek, už citovaný v poznámke pod čiarou 12; Jackson a Cresswell, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, bod 3, a rozsudok z 11. júna 1987, Teuling, 30/85, Zb. s. 2497, bod 14.

39 — Pozri s. 10 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

40 — K tomuto odhadu sa pripája aj S. Prechal, c. d., s. 85 a nasl. Podľa názoru autorky je to však pochopiteľné, predovšetkým v niektorých návrhoch na začatie prejudiciálneho konania, ktoré boli predložené Súdnemu dvoru a v ktorých vnútroštátne súdy už napríklad zistili, že určitým opatrením sú dotknuté „prevažne ženy“, alebo prejudiciálne otázky boli formulované tak, že išlo o podozrenie z diskriminácie. Okrem toho upozorňuje na to, že na základe deľby právomoci medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi majú vnútroštátne súdy posúdiť skutkové okolnosti konania vo veci samej. To však Súdnemu dvoru nebráni, aby poskytol užitočné pokyny, ako majú byť tieto fakty posúdené.

judikatúry Súdneho dvora k smernici 79/7/EHS neumožňuje presné závery. Naproti tomu v rozsudkoch k článku 141 ES, v ktorých išlo o nevýhodné úpravy pre osoby pracujúce na čiastočný úväzok, sú uvedené v súvislosti so znevýhodneným pohlavím konkrétne percentuálne zastúpenia. Súdny dvor tak napríklad vo veci Hill a Stapleton [41] konštatoval, že 99,2 % „Clerical Assistants", ktorí sa delia o pracovné miesto, ako aj napokon 98 % všetkých pracovníkov, ktorí pracovali vo verejnej službe na základe zmlúv o čiastočnom úväzku, boli ženy. Vo veci Schröder [42] dosiahol podiel osôb pracujúcich na čiastočný úväzok 95 % a vo veci Voß [43] tvorili ženy 88 % z učiteľov pracujúcich na čiastočný úväzok v službách spolkovej krajiny Berlín. Podobne vo veci Schönheit a Becker [44] tvoril podiel žien pracujúcich na čiastočný úväzok v správnych orgánoch spolkovej krajiny Hesensko približne 87,9 %.

70. Na účely výkladu smernice 79/7/EHS sú tieto príklady určite relevantné. V konečnom dôsledku, ako výslovne pripúšťa aj rakúska vláda, však neumožňujú dospieť k jednoznačnému záveru o tom, od akého percentuálneho podielu možno v zmysle judikatúry hovoriť o relevantnom rozdielnom zaobchádzaní. Taký postup by nebol ani v súlade s komplexných charakterom uvedeného posúdenia, keďže relevantné právne, ako aj faktické prvky sa môžu v závislosti od prípadu zásadne líšiť. Spravidla bude sotva možné uviesť pevné percentuálne hodnoty, pretože relevantné môžu byť okrem iného aj absolútne čísla a intenzita príslušného účinku. [45] Posúdenie konkrétneho prípadu, ako ho Súdny dvor doteraz v každej jednotlivej veci vykonal v rámci výkonu svojich výkladových právomocí, považujem preto za bezpodmienečné.

71. Námietky rakúskej vlády [46] proti tomu, že sa vychádza z percentuálneho vplyvu na pohlavia, však nie sú presvedčivé. Pokiaľ varuje pred stratou nezávislosti členských štátov koncipovať sociálnu politiku, po prvé prehliada, že tento prístup predstavuje otázku, na ktorú treba logicky vopred sformulovať odpoveď, či ide o rozdielne zaobchádzanie s pohlaviami, ktorá však s konečnou platnosťou nevypovedá o existencii zakázanej diskriminácie. Ako jasne vyplýva z citovanej ustálenej judikatúry Súdneho dvora, o zakázanú diskrimináciu ide až vtedy, ak sporné opatrenie nie je odôvodnené objektívnymi skutočnosťami, ktoré sa vôbec nezakladajú na diskriminácii

41 — Rozsudok zo 17. júna 1998, Hill a Stapleton, C-243/95, Zb. s. I-3739.

42 — Rozsudok z 10. februára 2000, Schröder, C-50/96, Zb. s. I-743.

43 — Rozsudok zo 6. decembra 2007, Voß, C-300/06, Zb. s. I-19573.

44 — Rozsudok Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 35.

45 — V tomto zmysle G. Haverkate a S. Huster, c. d., bod 706, s. 400.

46 — Pozri bod 22 písomného stanoviska rakúskej vlády.

z dôvodu pohlavia [47]. Po druhé prehliada, že regulačné kompetencie členských štátov v oblasti sociálnej politiky, ktoré boli uznané nielen v zmluvách, ale aj v judikatúre, sú, ako bolo uvedené, obmedzené napríklad zásadou rovnosti zaobchádzania. Súdny dvor preto stále oprávnene zdôrazňuje, že využitie týchto kompetencií nesmie viesť k tomu, aby došlo k oslabeniu podstatnej zásady práva Únie. [48]

72. Pokiaľ ide o ústrednú otázku, či v predmetnom prípade došlo k prekročeniu hranice závažnosti, treba podľa môjho názoru na túto otázku odpovedať kladne v prípade, ak podiel žien poberajúcich minimálny dôchodok, ktorý bol zvýšený iba o 1,7 % (v porovnaní s dôchodkami od 747 do 2 160 eur), bol fakticky dvakrát vyšší ako podiel mužov poberajúcich minimálny dôchodok. Ženy sú tak spomedzi osôb s nárokom na dôchodok, ktorých dôchodky Rakúska republika podporuje len minimálne (bez ohľadu na vyrovnávací príspevok), nadmerne zastúpené, na základe čoho už možno usudzovať, že ide o rozdielne zaobchádzanie. Podozrenie vnútroštátneho súdu, že ide o nerovnaké zaobchádzanie, považujem preto za dôvodné.

73. Toto zistenie je správne, pokiaľ sa ako východisko uplatnia výlučne následky valorizácie dôchodkov. Pritom sa však nezohľadnia prípadné pozitívne účinky vyrovnávacieho príspevku, na ktoré rakúska vláda vo svojich pripomienkach viackrát odkazuje. Súdny dvor sa doposiaľ vo svojej judikatúre [49] pravdepodobne prikláňal k tomu, že pri skúmaní vplyvov určitého opatrenia sociálnej politiky netreba zohľadniť aj iné pozitívne vplyvy zabezpečovacieho systému, ktorými

47 — V tomto zmysle BIEBACK K.-J.: *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*, c. d., s. 102, ktorý upozorňuje na to, že až keď bola posúdená a nepotvrdená objektívna odôvodnenosť, môže byť potvrdené prípadné porušenie zákazu diskriminácie. Nie je preto správne hovoriť o diskriminácii už v prípade, keď boli zistené nerovné negatívne účinky. Kritérium nedostatočnej odôvodnenosti patrí k skutkovej podstate zákazu diskriminácie.

48 — Pozri judikatúru uvedenú v poznámke pod čiarou 28.

49 — Pozri rozsudok zo 17. mája 1990, Barber, C-262/88, Zb. I-1889, bod 34. Súdny dvor sa v ňom vyjadril, ako majú vnútroštátne súdy postupovať pri preskúmavaní otázky, či má byť zásada rovnakého odmeňovania podľa článku 141 Zmluvy o ES v konkrétnom prípade zohľadnená. Súdny dvor zastáva názor, že súdne preskúmavanie by bolo náročné a praktická účinnosť článku 141 ES by bola adekvátne znížená, ak by štátne súdy boli povinné zhodnotiť a navzájom porovnať všetky odmeny, ktoré boli v konkrétnom prípade poskytnuté rôznym zamestnancom a zamestnankyniam. Skutočná prehľadnosť, ktorá umožňuje účinnú kontrolu, je podľa názoru Súdneho dvora zaručená len v prípade, ak zásada rovnakej mzdy platí pre každú zložku odmeny vyplatenej mužskému alebo ženskému pracovníkovi.

sa vyrovnávajú rozdiely [50]. Namiesto toho vychádza Súdny dvor pravdepodobne výlučne z účinkov konkrétneho a samostatne posudzovaného opatrenia. Tento prístup preto v zásade neumožňuje, aby sa pri skúmaní prípadu rozdielneho zaobchádzania komplementárne k zvýšeniu dôchodkov zohľadnili aj účinky vyrovnávacieho príspevku. Skutočnosť, ktorú rakúska vláda zdôraznila na pojednávaní, a to, že podľa vnútroštátneho daňového práva môže byť zdanený len príjem, ktorý je vyšší ako 1 000 eur, čo by údajne v porovnaní s poberateľmi vyšších dôchodkov malo viesť k finančnému zvýhodneniu poberateľov minimálnych dôchodkov, musí ostať nezohľadnená.

74. Nie je podstatné, či sa má tento prístup naďalej zachovať V konečnom dôsledku nie je totiž pri posúdení východiskovej situácie relevantné, aký spôsob výkladu sa uplatní, pretože v podstate vedú k rovnakému výsledku. Ďalej to preukážem tak, že do svojej analýzy subsidiárne zahrniem účinky vyrovnávacieho príspevku. Ak by sa totiž použili aj štatistiky, ktoré predložil vnútroštátny súd a ktoré podávajú vysvetlenie o tom, koľko osôb v skupine poberateľov minimálneho dôchodku nemá nárok na poskytnutie vyrovnávacieho príspevku (napríklad preto, lebo sa im započíta príjem manžela, ktorý s nimi žije v spoločnej domácnosti), a preto sa na ne nevzťahuje sadzba vyrovnávacieho príspevku na rok 2008, viedlo by to k záveru, že podiel žien poberajúcich minimálny dôchodok je výrazne vyšší. [51] Vnútroštátny súd na to výslovne upozornil v rozhodnutí o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania [52].

75. Ak by sa teda uplatnili obe kritériá (poberanie minimálneho dôchodku, nepoberanie vyrovnávacieho príspevku), je napokon možné konštatovať, že medzi dotknutými osobami prevažujú ženy. Na základe toho sa možno domnievať, že poskytnutie vyrovnávacieho príspevku nerieši ani znevýhodnenie žien v porovnaní so skupinou osôb s vyššími dôchodkami a neodstraňuje ani nerovnaké zaobchádzanie v porovnaní s mužmi poberajúcimi minimálny dôchodok. Pokiaľ sa teda, ako uvádzal vnútroštátny súd, porovnateľne nízke zvýšenie minimálneho dôchodku v porovnaní s dôchodkami vo výške od 747 eur do 2 160 eur považuje za znevýhodnenie, možno nadmerný podiel žien medzi poberateľmi dôchodku považovať za rozdielne zaobchádzanie s príslušníkmi oboch pohlaví.

50 — Zdá sa, že z tohto výkladu judikatúry vychádzajú aj G. Haverkate a S. Huster, c. d., bod 703, s. 400. Vykladajú ich tak, že Súdny dvor doteraz nesúhlasil s tým, že nevýhodu je možné vyrovnať inými pozitívnymi účinkami poistného systému.

51 — Ak by sa ako východisko použili štatistiky vnútroštátneho súdu, bolo by dotknutých 47 % žien poberajúcich dôchodok (336 305 z celkovo 711 469) a 14 % mužských poberateľov dôchodku (89 387 z celkovo 614 293).

52 — Pozri s. 15 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

4. Predbežný záver

D — *O tretej prejudiciálnej otázke*

1. Odôvodnenie rozdielneho zaobchádzania

76. V predbežnom závere treba uviesť, že ide o rozdielne zaobchádzanie s príslušníkmi oboch pohlaví. O nepriamu diskrimináciu by išlo až v tom prípade, ak by na to neexistoval objektívny dôvod. Pokiaľ však spolu s vnútroštátnym súdom možno vysloviť predpoklad, že vo východiskovej situácii chýba odôvodnenie príslušného rozdielneho zaobchádzania, ako je vyjadrené v druhej prejudiciálnej otázke, muselo by sa dôsledne zistiť aj to, či je sporná úprava, ktorá je dôvodom rozdielneho zaobchádzania, v zmysle článku 4 ods. 1 smernice 79/7/EHS diskriminačná, a či jej teda bráni uvedené ustanovenie smernice.

a) Existencia odôvodnení

78. Skutočnosť, či vo východiskovej situácii naozaj chýba objektívne odôvodnenie, možno zistiť až v rámci analýzy tretej prejudiciálnej otázky, v ktorej bol tento právny problém explicitne uvedený.

77. Odpoveď na druhú prejudiciálnu otázku preto znie, že článok 4 smernice Rady 79/7/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátne ustanovenie o ročnej valorizácii dôchodkov, podľa ktorého je pre určitú skupinu poberateľov minimálneho dôchodku stanovené potenciálne menšie zvýšenie než pre iných poberateľov dôchodku, pokiaľ sa táto nevýhodná úprava vzťahuje na 25 % mužov, ale až na 57 % žien, ktoré sú príjemkyňami dôchodku, pričom to nie je objektívne odôvodnené.

79. Podľa judikatúry Súdneho dvora je síce zásadne vecou vnútroštátneho súdu, ktorý ako jediný disponuje právomocou posúdiť skutkový stav a vykladať vnútroštátne právo, aby zistil, či a do akej miery je z objektívnych dôvodov, ktoré nemajú nič spoločné s diskrimináciou z dôvodu pohlavia, odôvodnená právna úprava, ktorá sa síce uplatňuje nezávisle od pohlavia, výsledne sa však týka

značne vyššieho percenta žien než mužov. [53] Na druhej strane ale Súdny dvor vyhlásil, že je povinný užitočne odpovedať na otázky vnútroštátneho súdu, a preto smie na základe spisov v konaní vo veci samej a písomných pripomienok a ústnych vyjadrení, ktoré tento súd predložil, vydávať pokyny, ktoré vnútroštátnemu súdu umožnia rozhodnúť vo veci, a to bez ohľadu na skutočnosť, že v rámci prejudiciálneho konania je vlastne povinnosťou vnútroštátneho súdu posúdiť, či také objektívne skutočnosti existujú v konkrétnom prípade, ktorý mu bol predložený. [54]

80. V zásade je úlohou členského štátu, autora úpravy, alebo účastníka konania vo veci samej, ktorý sa na túto úpravu odvoláva, aby pred vnútroštátnym súdom preukázal, že existujú objektívne dôvody na odôvodnenie tejto úpravy, ktoré vôbec nesúvisia s diskrimináciou z dôvodu pohlavia. [55] Ako Súdny dvor vysvetlil v rozsudku vo veci Schönheit a Becker [56], rozdielne zaobchádzanie s mužmi a so ženami je eventuálne možné odôvodniť aj inými dôvodmi, ako tými, ktoré boli uvedené pri vydaní úpravy, na základe ktorej tieto rozdiely vznikli. Vo svojom uznesení o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania poukázal vnútroštátny súd na celý rad dôvodov [57], na ktoré sa v rámci konania vo veci samej odvolala žalovaná dôchodková poisťovňa. Túto argumentáciu si rakúska vláda implicitne privlastnila na účely prejudiciálneho konania, keďže ako ústavná zástupkyňa Rakúskej republiky predložila k týmto dôvodom podrobné stanovisko. Ako odôvodnenie rozdielov v zaobchádzaní sa uvádzajú nižší vek žien pri odchode do dôchodku, dlhšie obdobie poberania dôchodkových dávok u žien a mimoriadne zvýšenie sadzieb vyrovnávacieho príspevku.

81. Na účely predloženého návrhu na začatie prejudiciálneho konania je potrebné tieto odôvodnenia následne preskúmať z toho hľadiska, či ich možno v zmysle judikatúry považovať za objektívne faktory, ktoré odôvodňujú rozdiely v zaobchádzaní. Ďalej treba zistiť, či sú vhodné, potrebné a primerané na dosiahnutie účelu, ktorý sleduje dôchodková reforma, a to na udržanie kúpnej sily starobných dôchodkov. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je opatrenie vhodné na zaručenie dosiahnutia uvádzaného cieľa len vtedy, ak skutočne zodpovedá úsiliu dosiahnuť ho

53 — Pozri rozsudky z 13. júla 1989, Rinner-Kühn, 171/88, Zb. s. 2743, bod 15; Seymour-Smith a Perez, už citovaný v poznámke pod čiarou 28, bod 67; ako aj Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 82.

54 — Pozri rozsudky zo 7. marca 1996, Freers a Speckmann, C-278/93, Zb. s. I-1165, bod 24; Seymour-Smith a Perez, už citovaný v poznámke pod čiarou 28, bod 68; Kutz-Bauer, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 52; ako aj Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 83.

55 — Pozri rozsudky Seymour-Smith a Perez, už citovaný v poznámke pod čiarou 28, bod 69; Kutz-Bauer, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 62; ako aj Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 87.

56 — Rozsudok Schönheit a Becker, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 86.

57 — Ako výstižne vysvetľuje K.-J. Bieback. v publikácii *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*, c. d., s. 98, Súdny dvor na rozdiel od vnútroštátneho ústavného súdu nemôže už na základe procesnej situácie preskúmať všetky možné odôvodnenia, ale musí sa sústrediť na odôvodnenia, ktoré mu predložia účastníci konania.

koherentne a systematicky.[58] Opatrenie je nevyhnutné, ak sa spomedzi viacerých opatrení vhodných na dosiahnutie cieľa javí ako opatrenie, ktoré je vo vzťahu k dotknutému záujmu alebo majetkovému právnemu záujmu najmenej obmedzujúce.[59] O neprimerané obmedzenie práva na rovnaké zaobchádzanie ide v tom prípade, ak by vnútroštátne opatrenie napriek jeho prínosu k dosiahnutiu cieľa, ktorý je vo verejnom záujme, viedlo k neprimerane silnému zásahu do práva na rovnaké zaobchádzanie.

b) Preskúmanie odôvodnení

i) Nižší vek odchodu žien do dôchodku

82. Žalovaná vo veci samej ako odôvodnenie uviedla, že priemerný počet mesiacov poistenia, ktoré sa berú do úvahy pri výpočte dôchodku, je – v závislosti od nižšieho dôchodkového veku – v prípade žien oveľa nižší, a tak dôchodok vypočítaný podľa zásady poistenia musí mať nižšiu výšku.

83. Rozhodnutie členského štátu stanoviť pre mužov a ženy odlišný dôchodkový vek je v zásade nezávislým rozhodnutím, ktoré nie je v rozpore so smernicou 79/7/EHS, pretože v článku 7 ods. 1 je pre členské štáty vyslovene zakotvené právo vylúčiť tento aspekt z pôsobnosti smernice.[60] Pokiaľ ide o samotnú otázku odôvodnenosti, s vnútroštátnym súdom možno súhlasiť, že na základe štrukturálnych princípov poistných systémov, ktoré sú financované príspevkami, môže byť v zásade objektívne odôvodnené, ak sa dávky v týchto systémoch spájajú s výškou a trvaním príspevkov. Keďže podľa informácií vnútroštátneho súdu je zjavne základom rakúskeho systému povinného dôchodkového poistenia koncepcia dôchodkového zabezpečenia financovaného z poistného, javí sa ako vecne odôvodnené, že poistené osoby ženského pohlavia môžu mať oproti mužským poistencom nižšie dôchodkové príjmy z dôvodu nižšej výšky poistného a z dôvodu skráteného obdobia platenia

58 — Pozri rozsudky z 11. marca 2010, Attanasio Group, C-384/08, Zb. s. I-2055, bod 51; a zo 17. novembra 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri, C-169/08, Zb. s. I-10821, bod 42.

59 — Rozsudok z 11. júla 1989, Schräder, 265/87, Zb. s. 2237, bod 21. Podľa názoru S. Prechalovej, c. d., s. 89, je pri posudzovaní dôvodov nepriamej diskriminácie potrebné preskúmať, či neexistovala iná možnosť, ako sledovaný účel dosiahnuť menej diskriminačným, resp. nediskriminačným spôsobom.

60 — V tomto zmysel GUGGENBÜHL, A., LECLERC, S.: *Droit social européen des travailleurs salariés et indépendants*. Bruxelles 1995, s. 466.

poistného, čo súvisí so skorším vekom, od ktorého sa ženám dôchodok poskytuje.

84. Ako však výstižne poznamenáva vnútroštátny súd [61] a Komisia [62], nedá sa zistiť, aký vzťah existuje medzi príspevkovým charakterom dôchodkového zabezpečenia a medzi mimoriadnym zvýšením dôchodku, pri ktorom boli znevýhodnené ženy poberajúce minimálny dôchodok. Z tvrdení vnútroštátneho súdu totiž vyplýva, že pri ročnej valorizácii dôchodkov, ktorá je predmetom tohto konania, nejde o súčasť dávky, ktorej výška by bola viazaná na výšku a obdobie trvania doterajšieho poistného. Ročná valorizácia dôchodkov, ako bolo na začiatku uvedené, je skôr založená na myšlienke zachovania kúpnej sily dôchodkov prostredníctvom ich prispôsobenia sa spotrebiteľským cenám. Nie je však jasné, prečo sa nemá zachovať aj kúpna sila dôchodkov žien, ktoré sú nižšie z dôvodu kratšieho obdobia dôchodkového poistenia. Ako vyplýva z uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania, mimoriadne zvýšenie sa nedotklo len tých dôchodkov, ktoré boli nižšie ako sadzba vyrovnávacieho príspevku. Ak by sa navyše vzalo do úvahy, že kratší čas poistenia žien sa už odrazil v tom, že im boli poskytnuté nižšie starobné dôchodky, nemôže existovať nijaký vecný dôvod, aby vznikol podnet na ďalšie znevýhodnenie žien, ktoré prijímajú minimálny dôchodok, a to tak, že sa im neprizná mimoriadne zvýšenie dôchodku.

85. Skrátené obdobie príspevkov na dôchodkové poistenie žien, ktoré prijímajú dávky, spojené s nižším vekom odchodu do dôchodku nemôže byť odôvodnením nižšieho zvýšenia minimálnych dôchodkov v rámci valorizácie dôchodkov a vyplývajúceho znevýhodnenia žien poberajúcich minimálny dôchodok.

ii) Dlhšie obdobie poberania dôchodku u žien

86. Ako ďalší dôvod rozdielov v zaobchádzaní sa uvádza dlhšie obdobie poberania dôchodkových dávok u žien v dôsledku ich vyššej priemernej dĺžky života. Podľa judikatúry Súdneho dvora [63] si odôvodnenie nepriaznivejšieho zaobchádzania s príslušníkmi jedného pohlavia vyžaduje, aby bolo toto zaobchádzanie založené na objektívnom a vecnom dôvode, „ktorý nijako nesúvisí s diskrimináciou z dôvodu pohlavia“. Tento dôvod sa však na rozdiel od názoru vnútroštátneho súdu [64] a Komisie [65], nemôže považovať za

61 — Pozri s. 13 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

62 — Pozri bod 34 a nasl. písomných pripomienok Komisie.

63 — Pozri bod 64 týchto návrhov a judikatúru uvedenú v poznámke pod čiarou 30.

64 — Pozri s. 14 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

65 — Pozri bod 41 písomných pripomienok Komisie.

nezákonný len preto, že ženy v priemere žijú dlhšie ako muži, v dôsledku čoho budú možno nadmerne zastúpené, pokiaľ by sa malo vychádzať z tohto kritéria. Tento aspekt môže mať význam pri určení, že ide o rozdielne zaobchádzanie, neovplyvňuje však otázku odôvodnenosti, ktorá sa musí posúdiť samostatne. Okrem toho v zmysle judikatúry by sa samotná dĺžka života mala považovať za neobjektívny faktor.

87. Na tento účel je potrebné upozorniť, že Súdny dvor síce v rozsudkoch vo veciach Neath [66] a Coloroll Pension Trustees [67] vzal na vedomie, že pri financovaní dôchodkových systémov, ktoré boli predmetom daných sporov, sa rozdielna dĺžka života mužov a žien uplatnila ako jeden zo základných ukazovateľov poistnej matematiky. Súdny dvor sa však nevyjadril k zlučiteľnosti tohto ukazovateľa so zákazom diskriminácie na základe pohlavia, ktorý je upravený v práve Únie [68]. V oboch rozsudkoch len *obiter dicta* uviedol, že príspevky zamestnancov do podnikového dôchodkového systému za mužských a ženských pracovníkov, ktoré patria do pôsobnosti článku 119 ods. 1 Zmluvy o EHS, musia mať rovnakú výšku, pretože sú súčasťou mzdy. [69] Samotné toto zistenie však neumožňuje vyvodiť závery o tom, či Súdny dvor považuje pri výpočte starobného dôchodku dĺžku života za neobjektívny faktor, resp. faktor, ktorý nie je vecný.

88. Na túto otázku na účely predmetného konania však napokon netreba odpovedať, pretože medzi obdobím poberania starobného dôchodku a medzi neuskutočneným mimoriadnym zvýšením dôchodku v prípade skupiny príjemkýň minimálneho dôchodku zjavne neexistuje nijaká súvislosť. Je to jasné už podľa toho, že do skupiny poberateľov dôchodku, na ktorú sa vzťahuje mimoriadne zvýšenie dôchodku, patria aj ženy. Zvýšenie dôchodku v ich prospech sa nevykoná preto, lebo v porovnaní s príjemkyňami minimálneho dôchodku majú rozdielnu dĺžku života, ale preto, lebo ich dôchodky sú od začiatku vyššie. Ako už bolo uvedené, nie je však zrejmé, prečo by sa kúpna sila nemala zachovať aj v prípade minimálnych dôchodkov. Z toho vyplýva, že dlhšie obdobie, počas ktorého

66 — Rozsudok z 22. decembra 1993, Neath, C-152/91, Zb. s. I-6935, bod 24.

67 — Rozsudok z 28. septembra 1994, Coloroll Pension Trustees, C-200/91, Zb. s. I-4389, bod 74.

68 — Pozri bod 55 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 30. septembra 2010 vo veci Association Belge des Consommateurs Test-Achats a. i. (rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 14).

69 — Rozsudky Neath, už citovaný v poznámke pod čiarou 66, bod 31, druhá veta, a Coloroll Pension Trustees, už citovaný v poznámke pod čiarou 67, bod 80, druhá veta.

poberajú ženy dôchodok, sa na odôvodnenie rozdielov v zaobchádzaní nemôže uplatniť.

iii) Mimoriadne zvýšenie sadzieb vyrovnávacieho príspevku

89. Na záver je ešte potrebné preskúmať, či nižšie zvýšenie minimálnych dôchodkov, ktoré bolo stanovené v rámci valorizácie dôchodkov na rok 2008, a vyplývajúci silnejší negatívny vplyv na ženy poberajúce dôchodok, môže byť pri valorizácii dôchodkov odôvodnený nevyváženým nárastom sadzby vyrovnávacieho príspevku.

— Existencia legitímneho cieľa sociálnej politiky

90. Odôvodnenosť opatrenia sa musí okrem iného analyzovať, aj pokiaľ ide o jej koherenciu s vlastným legislatívnym cieľom úpravy, ktorému má v konečnom dôsledku slúžiť [70].

V tejto súvislosti je pred vykonaním analýzy uvedeného dôvodu potrebné krátko si pripomenúť legislatívne ciele sporných úprav.

91. Rakúska vláda ako cieľ zvýšenia dôchodkov uvádza potrebu zachovania kúpnej sily dôchodkov, čo možno považovať za legitímny cieľ sociálnej politiky. Od vlastného zvýšenia dôchodkov je potrebné odlíšiť mechanizmus vyrovnávacieho príspevku, ktorého funkcia spočíva podľa argumentácie rakúskej vlády v pomoci tým poberateľom dôchodku, ktorých dôchodok je nízky, napríklad z dôvodu nedostatočnej dĺžky platby príspevkov na dôchodkové poistenie alebo z dôvodu nízkych príjmov počas zamestnania. [71] Systém vyrovnávacieho príspevku je financovaný z verejných zdrojov. V rozsudku vo veci Skalka [72] preto Súdny dvor kvalifikoval vyrovnávací príspevok ako sociálnu pomoc a zaradil ju ako mimoriadnu dávku, ktorá je nezávislá od príspevkov v zmysle článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71. Pokiaľ má vyrovnávací príspevok povahu sociálnej pomoci, pretože sa v prípade nedostačujúceho dôchodku

70 — Na požiadavku koherencie Súdny dvor naposledy upozornil v rozsudku Association Belge des Consommateurs Test-Achats a i., už citovanom v poznámke pod čiarou 14, bod 21, v súvislosti s regulačnou činnosťou normotvorcu na úrovni Únie.

71 — Pozri bod 8 a nasl. písomných pripomienok rakúskej vlády.

72 — Rozsudok z 29. apríla 2004, Skalka, C-160/02, Zb. s. I-5613, body 26 a 30.

používa na zaistenie životného minima, tiež sleduje účel, ktorý možno považovať za legitímny cieľ sociálnej politiky.

— Vhodnosť opatrení na dosiahnutie sledovaných cieľov

O súvislosti medzi zvýšením dôchodkov a vyrovnávacím príspevkom

92. Tretia prejudiciálna otázka je venovaná otázke odôvodnenosti rozdielneho zaobchádzania v kontexte komplexného spoločného účinku zvýšenia dôchodkov a vyrovnávacieho príspevku. Ako už bolo uvedené,[73] Súdny dvor doposiaľ pri posudzovaní vplyvov určitého opatrenia sociálnej politiky odmietal zohľadniť aj pozitívne vplyvy poistného systému, ktoré vyrovnávajú negatíva. Ako rakúska vláda presvedčivo preukázala,[74] napriek tomu, že zvýšenie dôchodkov a vyrovnávací príspevok vlastne predstavujú dva rozdielne nástroje vnútroštátnej sociálnej politiky, ktoré majú rozdielny vplyv na starobný dôchodok, existuje medzi nimi súvislosť, ktorá sa musí zohľadniť pri posudzovaní odôvodnenosti. V prospech zohľadnenia účinkov vyrovnávacieho príspevku svedčí v neposlednom rade to, že vnútroštátny súd o to vo svojej tretej prejudiciálnej otázke Súdny dvor výslovne žiada. Tejto žiadosti treba vyhovieť. V súlade s tým je ďalej potrebné posúdiť celkový účinok oboch nástrojov.

Chýbajúca koherencia v dôsledku kombinácie rôznych nástrojov sociálnej politiky

Rozdielna právna povaha nástrojov

93. Obavy o vhodnosti príslušných opatrení, predovšetkým o ich koherencii vo vzťahu k príslušným cieľom, existujú predovšetkým, pokiaľ sa svojou právnou povahou navzájom odlišujú, a preto nie možné považovať ich za vzájomne voľne zameniteľné.

94. Súdny dvor doposiaľ v rozsudkoch vo veciach Teuling[75] a Molenbroek[76] označil tie vnútroštátne úpravy prídavkov, ktoré oprávneným osobám poskytovali primerané existenčné minimum a výnimočne predstavovali

73 — Pozri bod 73 týchto návrhov.

74 — Pozri bod 11 a nasl. písomných pripomienok rakúskej vlády. Ďalej pozri s. 34 nálezu rakúskeho Verfassungsgerichtshof z 24. septembra 2009, v ktorom sa prezentuje názor, že „vyrovnávací príspevok sa má prípadne tiež zohľadniť ako integrálna súčasť dôchodkového systému zákonného sociálneho poistenia pri posudzovaní ústavnosti jeho úprav."

75 — Rozsudok Teuling, už citovaný v poznámke pod čiarou 38.

76 — Rozsudok Molbroek, už citovaný v poznámke pod čiarou 27.

prekážku dávok v prípadoch, keď žiadateľ disponoval dostatočnými príjmami napríklad svojho manžela, za úpravy v zásade zlučiteľné so smernicou 79/7/EHS, a to aj v tom prípade, ak príspevok dostal väčší počet mužov ako žien. [77] Treba však upozorniť, že v prípade uvedených úprav išlo vždy o opatrenia, ktorých účelom bolo poskytnúť oprávneným osobám príjem vo výške sociálneho minima. [78] Podstatou týchto opatrení bola teda povaha sociálnej pomoci. Súdny dvor legitímnosť tohto cieľa odôvodnil tým, „že zabezpečenie príjmu vo výške sociálneho minima predstavuje integrálnu súčasť sociálnej politiky členských štátov a že členské štáty – pokiaľ ide o druh ochranných opatrení a detaily ich realizácie – disponujú primeranou mierou voľnej úvahy“ [79].

95. Úprava prídavkov, ktorou sa Súdny dvor zaoberal v uvedených veciach, je určitou analógiou vyrovnávacieho príspevku, ktorý je predmetom sporu, do tej miery, že sa vyznačuje charakterom sociálnej pomoci. Na účely predmetného konania by však s odkazom na uvedenú judikatúru bol v každom prípade odôvodnený zánik vyrovnávacieho príspevku v dôsledku dostatočných príjmov manžela – ako v prípade žalobkyne vo veci samej – no nie nevykonané mimoriadne zvýšenie dôchodkov poberateľov minimálneho dôchodku, o ktoré v tomto prípade vlastne ide. Uvedenú judikatúru teda vo východiskovej situácii nemožno uplatniť priamo.

96. Inými slovami, existencia dostatočných finančných prostriedkov sa môže vzhľadom na uvedenú judikatúru za istých okolností síce považovať za odôvodnenie zrušenia vyrovnávacieho príspevku, nie však na odopretie mimoriadnej valorizácie dôchodkov, pretože toto opatrenie nemá povahu sociálnej pomoci, ale zásadne inú právnu povahu.

— Nezameniteľnosť opatrení

97. Ako ďalší argument proti koherencii opatrení možno uviesť aj odlišný účel, ktorý úprava sleduje, čo je ďalším dôvodom na to, že ich nemožno považovať za voľne zameniteľné opatrenia.

98. Vzhľadom na tvrdenia vnútroštátneho súdu existujú pochybnosti o tom, či nadmerné zvýšenie sadzby vyrovnávacieho príspevku možno vôbec uplatniť ako objektívne odôvodnenie, pretože toto opatrenie vlastne slúži

77 — Rozsudky Teuling, už citovaný v poznámke pod čiarou 38, bod 14, a Molbroek, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, bod 20.

78 — Pozri rozsudok Molbroek, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, bod 14.

79 — Tamže, bod 15.

účelu, aby mali z vyrovnávacieho príspevku prospech viacerí poberatelia dôchodkov namiesto toho, aby sa im poskytla mimoriadna valorizácia dôchodkov. Podľa informácií rakúskej vlády chcel vnútroštátny zákonodarca prostredníctvom tohto opatrenia dosiahnuť, aby sa na poberateľov dôchodku, ktorých príjmy doposiaľ len mierne prevyšovali danú sadzbu, na základe nižšej valorizácie týchto dôchodkov vzťahovala mimoriadne zvýšená sadzba, a v konečnom dôsledku teda dostali vyrovnávací príspevok.[80] Akokoľvek sa toto opatrenie sociálnej politiky javí ako legitímne, stále nevysvetľuje, prečo boli vôbec poberatelia minimálneho dôchodku vylúčení z mimoriadneho zvýšenia dôchodkov, ak sa berie do úvahy skutočnosť, že nástroje vyrovnávacieho príspevku a valorizácie dôchodkov sledujú rozdielne ciele sociálnej politiky, ktoré je potrebné navzájom oddeliť[81].

99. Inak povedané, pokiaľ sporná valorizácia dôchodkov spočíva predovšetkým v tom, že sa zvýši vyrovnávacia sadzba a súbežne sa vylúči mimoriadne zvýšenie minimálnych a ostatných dôchodkov, smeruje táto valorizácia dôchodkov v konečnom dôsledku k zmiešaniu opatrení s odlišnými sociálnopolitickými cieľmi. Poukazuje na to aj vnútroštátny súd vo svojej analýze systému valorizácie dôchodkov.[82] Vzhľadom na rôznosť sledovaných cieľov sa z hľadiska koherencie nejaví ako pochopiteľné, ako je možné odôvodniť zánik opatrenia sociálnej politiky z objektívneho hľadiska tým, že sa namiesto neho uplatní iné sociálnopolitické opatrenie.

— Nevhodnosť v súvislosti s cieľom udržania kúpnej sily

100. Bez ohľadu na to treba vziať do úvahy, že použitie vyrovnávacieho príspevku na podporu starobného dôchodku, ktoré sa nezhoduje s jeho účelom, v konečnom dôsledku nemusí viesť k odstráneniu znevýhodnenia žien prijímajúcich minimálny dôchodok, pretože vyrovnávací príspevok sa neposkytne v dôsledku započítania ostatných vlastných príjmov poberateľa dôchodku, ako aj príjmov manžela, ktorý s ním žije v spoločnej domácnosti. Strata nároku na vyrovnávací príspevok dokonca len zvýši negatívny vplyv na poberateľov minimálneho dôchodku v porovnaní s ostatnými skupinami poberateľov dôchodku (poberatelia vyšších dôchodkov a muži poberajúci minimálnych dôchodok). Na podiel žien poberajúcich minimálny dôchodok som na základe informácií vnútroštátneho súdu upozornila vo svojej argumentácii k druhej

80 — Pozri bod 11 písomných pripomienok rakúskej vlády.

81 — Pozri bod 90 a nasl. týchto návrhov.

82 — Pozri bod 16 uznesenia o predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

prejudiciálnej otázke. [83] Aj v prípade poskytnutia dostatočne veľkého priestoru na voľnú úvahu členských štátov [84] nie je jasné, či zvýšenie sadzieb vyrovnávacieho príspevku, ktoré stanovuje sporná úprava, je vhodné na podporu zachovania kúpnej sily žien poberajúcich minimálny dôchodok.

ako Komisia presvedčivo vysvetlila, [85] by bolo rovnako možné aj v prípade, ak by sa všetky dôchodky, ktoré sú nižšie ako sadzba vyrovnávacieho príspevku, percentuálne vyrovnali v rovnakej miere ako vyššie dôchodky. Išlo by o priblíženie sa k sledovanému cieľu bez toho, aby vôbec vzniklo rozdielne zaobchádzanie.

— Absencia nevyhnutnosti úpravy

101. Odhliadnuc do toho je znevýhodnenie dôvodom na vznik pochybností o nevyhnutnosti valorizácie dôchodkov, účelom ktorých je zachovať kúpnu silu starobných dôchodkov v súlade so zásadou ich sociálneho odstupňovania, pretože dosiahnutie tohto cieľa,

102. Súhrnne možno konštatovať, že silnejší negatívny vplyv na ženy poberajúce dôchodok nemôže byť pri valorizácii dôchodkov odôvodnený ani nepomerným zvýšením sadzby vyrovnávacieho príspevku.

2. Predbežný záver

103. Na základe uvedeného som dospela k záveru, že v prejednávanom prípade ide o nepriamu diskrimináciu na základe pohlavia v zmysle článku 4 ods. 1 smernice 79/7.

83 — Pozri bod 72 a nasl. týchto návrhov.

84 — Na veľkú mieru voľnej úvahy členských štátov v oblasti sociálnej politiky bolo upozornené už v bode 61 týchto návrhov. S. Prechal, c. d., s. 87, zastáva názor, že vzhľadom na význam zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a so ženami by sa vnútroštátne súdy nemali uspokojiť s tvrdením, že záujem tvorcu právnej úpravy má mať prednosť pred touto zásadou. Autorka žiada hlavne prísnejšie posúdenie otázky odôvodnenosti.

85 — Pozri bod 44 písomných pripomienok stanoviska Komisie.

VII — Návrh

104. Vzhľadom na uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na prejudiciálne otázky, ktoré predložil Oberster Gerichtshof, odpovedal takto:

1. Článok 4 smernice Rady 79/7/EHS z 19. decembra 1978 o postupnom vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením sa má vykladať v tom zmysle, že zákaz diskriminácie podľa odseku 1 tohto ustanovenia sa vzťahuje aj na systém ročnej valorizácie dôchodkov upravený v rámci povinného dôchodkového poistenia.

2. Článok 4 smernice 79/7/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu ustanoveniu o ročnej valorizácii dôchodkov, podľa ktorého je pre určitú skupinu poberateľov minimálneho dôchodku stanovené potenciálne menšie zvýšenie než pre iných poberateľov dôchodku, pokiaľ sa táto nevýhodná úprava vzťahuje na 25 % mužov, ale až na 57 % žien, ktoré sú poberateľkami dôchodku; s výnimkou situácie, keď to bolo odôvodnené objektívnymi faktormi, ktoré nijako nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia.

3. Znevýhodnenie žien, ktoré sú poberateľkami dôchodku, nemôže byť pri ročnom zvyšovaní ich dôchodku v nijakom prípade odôvodnené skorším vekom, od ktorého sa im poskytuje dôchodok, alebo dlhším obdobím poberania dávok u žien, ktoré sú poberateľkami dôchodku, ani tým, že sadzba pre minimálny príjem stanovená právnymi predpismi o sociálnom zabezpečení (sadzba vyrovnávacieho príspevku) bola veľmi zvýšená, keď ustanovenia o poskytovaní minimálneho príjmu stanoveného právnymi predpismi o sociálnom zabezpečení (vyrovnávací príspevok) stanovujú započítanie ostatných vlastných príjmov poberateľa dôchodku a tiež príjmov jeho manželského partnera, ktorý s ním žije v spoločnej domácnosti, zatiaľ čo u ostatných poberateľov dôchodku dochádza k zvýšeniu dôchodkov bez započítania ostatných vlastných príjmov poberateľa dôchodku alebo príjmov jeho manželského partnera.